

305.

ROZPORZĄDZENIE MINISTRA ROLNICTWA

z dnia 29 stycznia 1929 r.

wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych o urzędowym badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa w kraju.

Na podstawie art. 21 pkt. d), e), f) i art. 41 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 361) zarządza się co następuje:

I. Badanie przed ubojem.

§ 1. Lekarz weterynaryjny, jak również oglądacz, wyznaczony do urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa, winien po otrzymaniu zgłoszenia wykonać badanie zwierzęcia jaknajspieszniej.

Badanie należy przeprowadzać przy świetle dziennem; w wyjątkowych wypadkach można badanie wykonywać przy dostatecznym oświetleniu sztucznem.

§ 2. Badanie zwierząt należy wykonać możliwie bezpośrednio przed ubojem.

Jeżeli ubój nie zostanie uskuteczniiony w ciągu 2-ch dni od chwili dokonania urzędowego badania, posiadacz winien zwierzę zgłosić do ponownego badania przed ubojem.

§ 3. Przed badaniem lekarz weterynaryjny, jak również oglądacz, winien przede wszystkim określić gatunek i płeć zwierzęcia, w razie zaś spostrzeżenia objawów, wzbudzających podejrzenie o chorobę, także wiek, maść, odmiany maści i szczególne znaki zwierzęcia.

§ 4. Przy badaniu przed ubojem należy stwierdzić, czy zwierzę nie okazuje objawów choroby:

- a) mogącej mieć wpływ na ocenę zdatności mięsa do spożycia,
- b) podlegającej obowiązkowi zgłaszania.

§ 5. Uwzględniając stan normalny zwierząt zdrowych, określony w załączniku Nr. 1 do rozporządzenia niniejszego, należy szczególną uwagę zwracać na:

- 1) stan odżywienia badanego zwierzęcia,
- 2) jego wygląd zewnętrzny w stanie spoczynku, po spędzeniu, w razie zaś potrzeby przy przeprowadzaniu lub przepędzaniu zwierzęcia,
- 3) powierzchnię ciała,
- 4) narządy oddechowe,
- 5) narządy trawienia oraz
- 6) jego narządy płciowe.

W razie zauważenia objawów, wskazujących na zaburzenie w ogólnym stanie zdrowia, należy zmierzyć w każdym wypadku wewnętrzną ciepłotę zwierzęcia zapomocą ciepłomierza (termometru).

§ 6. U poszczególnych gatunków zwierząt należy poddać dokładnemu badaniu te części ciała zwierzęcia, w których występują zazwyczaj objawy chorób podlegających obowiązkowi zgłaszania lub wpływających na zdatność mięsa do spożycia, mając na względzie:

1) u bydła rogatego: księgosusz, zarazę płucną, pryszczycę, wąglik, szelestnicę, zarazę dziczyzny i bydła rogatego, gruźlicę, otręt, wściekliznę, schorzenia połączone z zaburzeniami w ogólnym stanie zdrowia, zwłaszcza w następstwie chorób wymienia, dróg porodowych, jelit, stawów, kości, racic i t. p.;

2) u koni: wąglik, nosaciznę, zarazę stadniczą, otręt, wściekliznę i inne choroby połączone z zaburzeniem w ogólnym stanie zdrowia;

3) u cieląt: błonicę, biegunkę, choroby pępownicy i obrzęk stawów z ogólnymi zaburzeniami w stanie zdrowia;

4) u świń: pryszczycę, różycę, pomór i zarazę świń, jak również inne choroby połączone z zaburzeniami w ogólnym stanie zdrowia;

5) u owiec: pryszczycę, wąglik, świerz. b. wściekliznę i wodnicę.

§ 7. Jeżeli przy badaniu przed ubojem zauważono objawy, wzbudzające podejrzenie o pewną chorobę, należy przeprowadzić szczegółowe badanie w celu stwierdzenia tej choroby lub wykluczenia podejrzenia o nią.

Po stwierdzeniu choroby należy określić, czy w danym wypadku choroba występuje w postaci lekkiej, czy też ciężkiej. Za ciężką postać choroby należy uznać schorzenia połączone z ogólnym zaburzeniem w stanie zdrowia, przy ciepłocie ciała poniżej lub powyżej normy, określonej w pkt. 7 załącznika Nr. 1 do rozporządzenia niniejszego.

§ 8. Szczegółowe badanie zwierzęcia przed ubojem należy wykonać w sposób określony w załączniku Nr. 2 do rozporządzenia niniejszego.

II. Postępowanie po badaniu przed ubojem.

§ 9. Lekarz weterynaryjny, jak również oglądacz, winien każdy wypadek stwierdzenia choroby, podlegającej obowiązkowi zgłaszania, a także każdy wypadek zauważenia objawów wzbudzających podejrzenie o taką chorobę, zgłosić niezwłocznie do najbliższego posterunku policji lub bezpośrednio do powiatowej władzy administracji ogólnej i zwrócić uwagę posiadacza, że na nim ciąży również obowiązek zgłoszenia zwierzęcia chorego lub podejrzanego o chorobę i odosobnienia go od innych zwierząt wrażliwych na daną chorobę. Przed opuszczeniem miejsca badania lekarz weterynaryjny, jak również oglądacz, winien oczyścić i odkazić ręce, odzież, obuwie i t. p., stosownie do przepisów o oczyszczaniu i odkażaniu przy zaraźliwych chorobach zwierzęcych.

W razie zetknięcia się ze zwierzętami choremi na księgosusz lub pryszczycę, albo podejrzanymi o te choroby, lekarzowi weterynaryjnemu i oglądaczowi nie wolno bez uprzedniej zmiany obuwia wstępować do innej zagrody, w której znajdują się zwierzęta przeżuujące lub świnię,

§ 10. Lekarz weterynaryjny, jak również oglądacz, winien zakazać uboju zwierząt dotkniętych księgosuszem, nosacizną, wąglikiem, szelestnicą, zarazą dziczyzny i bydła rogatego lub wścieklizną.

§ 11. Oglądacz winien zezwolić na ubój:

1) jeżeli zwierzę nie okazuje żadnych objawów chorobowych, albo jeżeli stwierdzone objawy wskazują na choroby, które nie mają wpływu na ogólny stan zdrowia zwierzęcia i nie posiadają większego znaczenia dla oceny zdatności mięsa do spożycia;

2) przy nieszczęśliwych wypadkach, jako to: złamaniu kości i innych uszkodzeniach spowodowanych urazami, przy wypadnięciu macicy, które nastąpiło bezpośrednio po porodzie, przy wzdęciu, przy zagrożeniem uduszeniu się i innych podobnych wypadkach pod warunkiem, że od zajścia wypadku upłynęło nie więcej niż 12 godzin.

§ 12. Oglądacz nie może zezwolić na ubój, jeżeli stwierdzi objawy chorobowe, połączone z zaburzeniem w ogólnym stanie zdrowia z podwyższeniem ciepłoty ciała, w szczególności zaś przy następujących chorobach:

- 1) schorzeniu wskutek porodu,
- 2) biegunce, osobliwie zaś krwawej,
- 3) schorzeniu wymienia,
- 4) zapaleniu pępownicy połączonej z obrzękiem stawów,
- 5) ranach ropiejących lub posokowatych.

W tych wypadkach oglądacz winien powiadomić posiadacza i badanie odstąpić wyznaczonemu lekarzowi weterynaryjnemu z podaniem dokładnego opisu zwierzęcia oraz zauważonych objawów chorobowych.

§ 13. Lekarz weterynaryjny po dokładnym zbadaniu zwierzęcia, odstąpionego przez oglądacza do dalszego badania (§ 12), winien zezwolić na ubój z wyjątkiem wypadków wymienionych w § 10 rozporządzenia niniejszego, w których ubój jest bezwzględnie zakazany.

§ 14. O wyniku badania wykonanego przed ubojem i wydanych na podstawie tego wyniku zarządzeniach lekarz weterynaryjny, jak również oglądacz, winien powiadomić posiadacza zwierzęcia.

Przepis ten nie ma zastosowania w rzeźniach publicznych i wywozowych, w razie dopuszczenia zwierzęcia do uboju bez zastrzeżeń.

§ 15. Jeżeli posiadacz przed badaniem lub w czasie badania zwierzęcia chorego lub podejrzanego o chorobę oświadczy, że zwierzęcia nie podda ubojowi, należy zaniechać badania.

III. Badanie po uboju.

§ 16. Badanie mięsa winno być przeprowadzone z uwzględnieniem stanu normalnego mięsa i narządów, określonego w załączniku Nr. 3 do rozporządzenia niniejszego, możliwie bezzwłocznie po uboju i o ile możliwości przez ten sam organ urzędowego badania, który udzielił zezwolenia na ubój.

Przepis ten nie ma za stosowania w rzeźniach publicznych i wywozowych, w których urzędowe badanie wykonywa kilku lekarzy weterynaryjnych.

§ 17. Przed zbadaniem mięsa można oprawić (oporzędzić) zwierzę w sposób przyjęty w przemyśle rzeźnickim, jednakże:

1) skóra zwierzęcia winna pozostać przy karku w naturalnem połączeniu ze sztuką;

2) głowę i dolne części nóg u bydła rogatego i koni można oddzielić;

3) mogą być wyjęte ze zwierzęcia narządy jamy piersiowej, brzusznej i miednicowej, u świń zaś, owiec i kóz także język w naturalnem połączeniu z narządami szyi i jamy piersiowej;

4) sztuki zwierząt należy przed badaniem przeciąć na dwie podłużne połowy, z pozostawieniem naturalnego połączenia ich przy karku.

Przy oprawianiu (oporzędzaniu) bydła rogatego w wieku poniżej 2-letnich oraz cieląt, owiec, kóz i osesków, władza wyznaczająca organa urzędowego badania może zezwolić na wyjątki od przepisów zawartych w pkt. 1 — 4 poprzedniego ustępu pod warunkiem, że to nie będzie miało ujemnego wpływu na przeprowadzenie badania i ocenę mięsa.

Świnie mogą być przed badaniem opalone lub oparzone.

§ 18. Jeżeli odbywa się ubój kilku zwierząt tego samego gatunku w jednym pomieszczeniu, to należy każdą sztukę i jej części (narządy wewnętrzne, głowę i dolne części nóg) oznaczyć tym samym znakiem (numerem) lub rzewiesić na hakach, zaopatrzonej temi samymi znakami (numerami).

§ 19. Po szczegółowem zbadaniu stanu odżywienia zwierzęcia należy poddać szczegółowemu badaniu niżej wymienione narządy i części stosownie do przepisów zawartych w załączniku Nr. 4 do rozporządzenia niniejszego z zachowaniem niżej podanej kolejności:

1) krew,
2) głowę, po wykrajeniu języka tak daleko, aby była uwidoczniła cała błona śluzowa gęby i gardła,

3) płuca,

4) osierdzie i serce po przecięciu wzdłuż (jednym cięciem) obydwóch komór i przegrody sercowej,

5) wątrobę z połączoną z nią częścią przepony,

6) przewód pokarmowy, krezkę i sieć,

7) śledzionę,

8) nerki i pęcherz moczowy,

9) macicę, pochwę i srom,

10) wymię,

11) mięśnie z ich tkanką łączną i tłuszczową, opłucną i otrzewną.

12) kości i stawy.

W razie podejrzenia o zmiany chorobowe w mięsie, kościach lub stawach, należy naciąć i zbadać, w razie zaś potrzeby wyjąć i pokrajać na cienkie skrawki przynależne gruczoły chłonne (szyi, klatki piersiowej, lędźwiowe, biodrowe, krzyżowe, sromo-

we [wymienia], kolanowe, fałdy kolanowej, barkowe i pachowe).

§ 20. Badanie przy uwzględnieniu normalnego stanu poszczególnych narządów i części mięsa wykonywać należy zapomocą ogiędzin, wachania, omacania i nacinania, stwierdzając przytem rozmiar, barwę, zapach, kształt, spistość i stan wewnętrznych organów.

W zasadzie nie należy wykonywać cięć w większej ilości, niż to jest przewidziane w załączniku Nr. 4 do rozporządzenia niniejszego. W razie jednak zauważenia zmian chorobowych wymagających dokładniejszego zbadania, lekarz weterynaryjny lub oglądacz winien przeprowadzić dalsze badania i wykonywać w tym celu dalsze nacięcia, przepiłować lub przeciąć kości, bądź też zastosować próbę gotowania lub pieczenia.

§ 21. W razie podejrzenia o posocznicę lub ropnicę, jak również we wszystkich innych wypadkach, wzbudzających podejrzenie, że mięso zawiera zarazki zatruwające mięso (zatruwacze mięsa), zwłaszcza przy uboju z konieczności (art. 2 pkt. c rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dn. 22 marca 1928 r. — Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 361), lekarz weterynaryjny winien spowodować przeprowadzenie bakteriologicznego badania mięsa na zasadach, ustalonych w załączniku Nr. 5 do rozporządzenia niniejszego i ocenę mięsa odroczyć do otrzymania wyniku tego badania.

Przeprowadzenia badania bakteriologicznego należy zaniechać, jeżeli posiadacz zgadza się na uznanie mięsa za niezdatne do spożycia i na jego nieszkodliwe usunięcie.

§ 22. W razie stwierdzenia zaraźliwej choroby zwierzęcej, podlegającej obowiązkowi zgłaszania, lub w razie podejrzenia o jedną z tych chorób, należy postępować stosownie do przepisów § 9 rozporządzenia niniejszego i zarządzić, aby części potrzebne do ustalenia istoty choroby były przechowane aż do urzędowego zbadania przez państwowego lekarza weterynaryjnego.

IV. Ocena mięsa.

§ 23. Całą sztukę zwierzęcia wraz ze wszystkimi narządami i częściami używanymi do spożycia należy uznać za niezdatną do spożycia, w wypadkach zaś wymienionych poniżej w pkt. 1 — 4 również skórę za niezdatną do użytku, jeżeli zostaną stwierdzone:

1) księgოსusz,

2) wąglik,

3) nosacizna,

4) wścieklizna,

5) zaraza dziczyzny i bydła rogatego,

6) szelestnica,

7) gruźlica w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 7 dz. I, pkt. 1,

8) pomór lub zaraza świń w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 8 dz. I, pkt. 1,

9) różycy świń w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 9 dz. I, pkt. 1,

10) posocznica i ropnica — na podstawie badania przed ubojem i po uboju, albo podejrzenie o posocznicę lub ropnicę na podstawie badania bakteriologicznego (§ 21),

11) zatruwacze mięsa, jak również podejrzenie o te zatruwacze — na podstawie badania bakteriologicznego (§ 21),

12) tężec przy niedostatecznym wykrwawieniu i widocznych zmianach w mięśniach,

13) złośliwe nowotwory w licznych miejscach mięśni, kości albo gruczołów chłonnych mięsa,

14) zupełne wychudzenie zwierzęcia spowodowane chorobą,

15) żółtaczka ogólna połączona z wychudzeniem zwierzęcia, jak również żółtaczka u zwierząt niewychudzonych, jeżeli jest widoczna jeszcze po upływie 24 godzin od chwili dokonania uboju, albo jeżeli przy żółtaczce próba gotowania lub pieczenia mięsa wykonana po upływie tegoż czasu wykaże nieprzyjemny smak lub zapach mięsa,

16) silny zapach moczowy, płciowy, rybny lub tranowy, albo też wstrętny smak lub zapach mięsa, spowodowany środkami leczniczymi lub odkażającymi, jeżeli smak lub zapach występuje jeszcze wyraźnie przy próbie gotowania lub pieczenia, wykonanej po upływie 24 godzin od chwili dokonania uboju,

17) wodnica ogólna, silnie rozwinięta i widoczna jeszcze po upływie 24 godzin od chwili dokonania uboju,

18) rozkład gnilny mięsa, przenikający do warstw wewnętrznych,

19) śmierć naturalna lub upozorowany ubój po śmierci, albo dobicie w agonii z wyjątkiem wypadków nagłej śmierci zdrowego zwierzęcia, spowodowanej rozbiciem czaszki, złamaniem kręgu, wpływem krwi lub innymi uszkodzeniami mechanicznymi, postrzałem lub rażeniem od pioruna, o ile wyjęte zostały wnętrzności niezwłocznie po śmierci zwierzęcia i niema oznak rozkładu (zielone zabarwienie narządów wewnętrznych lub ścian jam ciała).

§ 24. Za niezdatną do spożycia należy uznać całą sztukę z wyjątkiem tłuszczu, jeżeli zostaną stwierdzone:

1) włośnię w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 10 dz. I, pkt. 1,

2) szkodliwe dla ludzi węgry w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 11 dz. I, pkt. 1 i 2 i załączniku Nr. 12 dz. I, pkt. 1 i 2,

3) cewy (torebki) Mieschera, gdy mięśnie wskutek tego są wodniste lub szaro zabarwione.

§ 25. Za niezdatne do spożycia należy uznać tylko zmienione narządy i części, jeżeli zostaną stwierdzone:

1) zaraza płucna,

2) pryszczycyca,

3) gruźlica — w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 7 dz. I, pkt. 2,

4) pomór lub zaraza świń w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 8 dz. I, pkt. 2 i 3,

5) różycy świń w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 9 dz. I, pkt. 2 — 4,

6) tężec, o ile cała sztuka nie zostanie uznana za niezdatną do spożycia (§ 23 pkt. 12),

7) promienica lub włókniaki,

8) pasorzyty zwierzęce (motylce, tasiemce, oblice, cewy Mieschera, bąblowce i t. p. pasorzyty bezpośrednio nieszkodliwe dla zdrowia ludzkiego) — gdy ilość pasorzytów uniemożliwia ich zupełne usunięcie z narządu, w przeciwnym zaś razie należy z największą starannością powycinać miejsca chorobowo zmienione lub zawierające pasorzyty, a resztę narządu uznać za zdatną do spożycia,

9) rany, stłuczenia, przekrwienia urazowe, złamania kości, o ile nie stwierdzają zmian wskazujących na posocznicę lub ropnicę, a zwierzę przed ubojem nie okazywało zaburzeń w ogólnym stanie zdrowia,

10) krwawe lub wodniste nacieki, złogi wapienne i barwikowe w poszczególnych częściach ciała,

11) zanik poszczególnych narządów,

12) zewnętrzny rozkład gnilny albo opleśnienie mięsa lub narządu, jak również powierzchowne zanieczyszczenie wysiękami zapalnymi, ropą lub posoką, dającymi się łatwo usunąć,

13) zatrucie środkami leczniczymi lub odkażającymi (żołądek, jelita, miejsca zastrzyków, wątroba, nerki, wymiona),

14) otorbione ogniska ropne lub posokowate, o ile przed ubojem nie zauważono zaburzeń w ogólnym stanie zdrowia, po uboju zaś nie stwierdzono zmian wskazujących na posocznicę lub ropnicę,

15) zanieczyszczenie krwi lub płuc treścią żołądkową albo wodą przy parzeniu świń lub inne podobne zanieczyszczenia,

16) nadmuchiwanie, o ile nie zostanie udowodnione, że uskuteczniło je przy pomocy przyrządów mechanicznych,

17) choroby lub zmiany w poszczególnych narządach i mięsie niewymienione powyżej w pkt. 1 — 16, o ile przed ubojem nie zauważono zaburzeń w ogólnym stanie zdrowia, po uboju zaś niema zmian, wzbudzających podejrzenie o posocznicę lub ropnicę.

W razie stwierdzenia zarazy płucnej (pkt. 1 §-u niniejszego) mięso, o ile zostanie uznane za zdatne do spożycia, może być dopuszczone do obrotu dopiero po zupełnym ostudzeniu, w razie zaś stwierdzenia pryszczycy (pkt. 2 §-u niniejszego) — głowa, język, przełyk, żołądek, jelita, dolne części kończyn wraz ze skórą aż do stawu pęcínowego u zwierząt chorych mogą być dopuszczone do obrotu po oparzeniu we wrzącej wodzie pod nadzorem lekarza weterynaryjnego.

§ 26. Do spożycia dla ludzi należy uznać za niezdatne zwierzęta porodzone w martwym stanie lub wogóle nieporodzone (wyporki) oraz wycinki uszu, wycinki odbytu, części płciowe, u świń zaś również woreczek pępkowy.

§ 27. Za warunkowo zdatne do spożycia należy uznać:

a. tłuszcz w wypadkach wymienionych w § 24 rozporządzenia niniejszego,

b. poszczególne ćwierci mięsa w wypadkach gruźlicy, wymienionych w załączniku Nr. 7 dz. II, pkt. 2,

c. całą sztukę po wyłączeniu części uznanych na podstawie § 25 rozporządzenia niniejszego za niezdatne do spożycia, jeżeli zostaną stwierdzone:

- 1) gruźlica w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 7, dz. II, pkt. 1,
- 2) zaraza lub pomór świń w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 8 dz. II,
- 3) różycza świń w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 9 dz. II,
- 4) szkodliwe dla zdrowia ludzkiego wągry w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 11 dz. II, pkt. 2 i w załączniku Nr. 12 dz. II, pkt. 2,
- 5) włośnię u świń w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 10 dz. II, pkt. 1,

d. całą sztukę zwierzęcia (wraz z narządami wewnętrznymi):

- 1) poddanego ubojowi w jednym pomieszczeniu wspólnie ze zwierzętami dotkniętymi wągry lub nosacizną, przy użyciu tych samych narzędzi, albo gdy zwierzęcia zostały poddane ubojowi przez osoby zajęte przedtem przy uboju zwierząt chorych na wągry lub nosacizną, a nie poddane oczyszczeniu i odkażeniu,
- 2) zawierającą według wyniku badania bakteriologicznego (§ 21) drobnoustroje rozkładu i t. p. (załącznik Nr. 5 § 7, pkt. 3), a nie zatruwacze mięsa i nie drobnoustroje podejrzane o zatruwacze mięsa.

§ 28. Za mniej wartościowe do spożycia należy uznać:

a. całą sztukę zwierzęcia po wyłączeniu części, które zostały uznane za niezdatne do spożycia (§ 25) lub za warunkowo zdatne (§ 27), jeżeli zostaną stwierdzone:

- 1) gruźlica w wypadkach wymienionych w załączniku Nr. 7 dz. III, pkt. 1,
- 2) zupełne wychudzenie bez widocznej choroby,
- 3) niedojrzałość cieląt,
- 4) niezupełne wyrwawienie, szczególnie zwierząt poddanych ubojowi z konieczności oraz w nagłych wypadkach śmierci, spowodowanej rozbitością czaszki, złamaniem kręgosłupa, wpływem kłosa, jak również zastrzeleniem, uduszeniem lub innymi uszkodzeniami mechanicznymi, o ile nie zostaną stwierdzone zmiany, wymagające uznania mięsa lub jego części za niezdatne (§§ 23 — 26) lub za warunkowo zdatne do spożycia (§ 27).
- 5) cewy (łobki) Mieschera lub złoży wapienne, gdy mięso nie jest wodniste lub zbyt szaro zabarwione,

6) w nieznacznym stopniu:

- a) żółtaczką,
- b) wodnicą,
- c) zapach lub smak moczowy, płciowy, rybny, tranowy lub spowodowany środkami odkażającymi lub leczniczymi, o ile na podstawie przepisów § 23 pkt. 16 rozpo-

ządzenia niniejszego cała sztuka nie zostanie uznana za niezdatną do spożycia;

b. poszczególne części mięsa:

- 1) ćwierci w wypadkach gruźlicy, wymienionych w załączniku Nr. 7 dz. III, pkt. 2,
- 2) części mięsa nadmuchane zapomocą przyrządów mechanicznych,
- 3) próbki pobierane z mięsa w celu sporządzenia preparatów do badania co do włośni.

§ 29. Mięso zwierząt jednokopytowych ocenia się tylko jako zdatne lub niezdatne do spożycia.

V. Znakowanie mięsa.

§ 30. Lekarz weterynaryjny, jak również oglądacz, winien mięso oznakować natychmiast po ustaleniu wyniku urzędowego badania.

W razie żądania przez posiadacza sprawdzenia wyniku badania, skutecznego przez oglądacza lub w razie ponownego badania przez państwowego lekarza weterynaryjnego, oglądacz lub lekarz weterynaryjny winien postępować stosownie do przepisów §§ 15 — 17 rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 31 grudnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3, poz. 31) i oznakowanie mięsa odroczyć aż do ostatecznego ustalenia wyniku badania.

Oznakowania narządów i części mięsa, uznanych za niezdatne do spożycia (§§ 23 — 26), można zaniechać, jeżeli ich natychmiastowe nieszkodliwe usunięcie jest zapewnione.

Oznakowanie należy zmienić, jeżeli w drodze nadzoru (§ 29 rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 31 grudnia 1928 r. — Dz. U. R. P. Nr. 3, poz. 31) wynik badania zostanie zmieniony.

§ 31. Lekarz weterynaryjny lub oglądacz winien dokonać oznakowania mięsa osobiście. W rzeźniach publicznych i wywozowych znakowanie może być wykonywane przez inną do tego upoważnioną osobę, jednakże pod dozorem i odpowiedzialnością lekarza weterynaryjnego.

W rzeźniach publicznych, w których badanie zwierząt rzeźnych i mięsa wykonywa kilku lekarzy weterynaryjnych, każdy lekarz weterynaryjny, oprócz oznakowania mięsa pieczęciami, wymienionymi w § 33 i 34 rozporządzenia niniejszego, winien znakować mięso dodatkowo swoją oddzielną pieczęcią, zawierającą numer, wyznaczony dla danego lekarza weterynaryjnego.

§ 32. Znakowanie wykonywa się zapomocą odciskania na mięsie pieczęci farbą niebieską nieszkodliwą i trwałą lub też zapomocą wypalania pieczęci. Brzegi i napisy pieczęci muszą być wyraźne i ostro wyciśnięte.

§ 33. Pieczęć do znakowania mięsa winna zawierać nazwę obwodu urzędowego badania, jeżeli zaś w obwodzie urzędowe badanie wykonywa wyłącznie lekarz weterynaryjny, to pieczęć winna ponadto zawierać napis: „lek. wet.“.

Pieczęcią, zawierającą nazwisko lekarza weterynaryjnego, miejsce jego zamieszkania i dodatek „lek. wet.“, winni znakować mięso lekarze weterynaryjni, wykonywający:

1) badanie mięsa w wypadkach nienależących do zakresu działania oglądacza,

2) sprawdzenie wyniku badania na żądanie posiadacza,

3) ponowne badanie mięsa na żądanie posiadacza,

4) sprawdzanie badania mięsa w drodze państwowego nadzoru.

Zaopatrzenie się w pieczęcie, wymienione w ustępie poprzednim, należy do lekarza weterynaryjnego.

§ 34. Kształt pieczęci do znakowania mięsa ustala się jak następuje:

a. do znakowania mięsa bydła rogatego, świń, owiec i kóz:

1) do znakowania mięsa zdatnego — koło o średnicy 4 cm (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 1),

2) do znakowania mięsa mniej wartościowego — koło o średnicy 4 cm, umieszczone wewnątrz prostokątnego równobocznego czworoboku (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 2),

3) do znakowania mięsa warunkowo zdatnego — równoboczny prostokątny czworobok o długości bocznic 4 cm (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 3),

4) do znakowania mięsa niezdatnego — równoboczny trójkąt o długości bocznic 5 cm (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 4),

b. do znakowania mięsa zwierząt jednokopytowych:

1) do znakowania mięsa zdatnego — czworobok prostokątny o długości bocznic 2 x 5 cm z dodatkowym wyraźnym napisem wewnątrz czworoboku: „koń” lub „osioł” lub „muł” lub „osłomuł” (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 5),

2) do znakowania mięsa niezdatnego — równoboczny trójkąt o długości bocznic 5 cm z dodatkowym wyraźnym napisem wewnątrz trójkąta: „koń” lub „osioł” lub „muł” lub „osłomuł” (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 6),

c. do znakowania mięsa wieprzowego uznanego za wolne od włośni — prostokątny czworobok o długości bocznic 1,5 cm x 6 cm (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 7).

§ 35. W odbitki pieczęci należy zaopatrzyć każdą połowę sztuki zwierzęcia przynajmniej w następujących miejscach:

a. u bydła rogatego i zwierząt jednokopytowych na:

- 1) szyi,
- 2) łopatce,
- 3) przedramieniu,
- 4) grzbiecie w okolicy nerek,
- 5) wewnętrznej stronie uda,
- 6) zewnętrznej stronie uda,
- 7) głowie i na języku,

b. u cieląt na:

- 1) łopatce lub przedramieniu,
- 2) torebce tłuszczowej nerek lub grzbiecie,

3) mostku,

4) wewnętrznej stronie uda,

5) zewnętrznej stronie uda,

c. u świń na:

1) głowie,

2) szyi,

3) łopatce,

4) grzbiecie,

5) brzuchu,

6) wewnętrznej stronie uda,

7) zewnętrznej stronie uda,

d. u owiec i kóz na:

1) szyi,

2) łopatce,

3) grzbiecie,

4) wewnętrznej stronie uda,

5) zewnętrznej stronie uda.

§ 36. Obok pieczęci przepisanych dla mięsa zdatnego, mniej wartościowego i warunkowo zdatnego, przy znakowaniu świń należy umieścić osobne pieczęcie w kształcie podłużnego prostokątnego czworoboku z napisem: „wolne od włośni” (załącznik Nr. 13 wzór Nr. 7).

U cieląt, młodocianego bydła rogatego, owiec i kóz, z których—według miejscowych zwyczajów—nie zdejmuje się zaraz przy uboju skór, oznakowanie mięsa zdatnego do spożycia można ograniczyć do mostku, uda i jamy brzusznej obok torebki tłuszczowej nerek.

Na życzenie posiadacza organa urzędowego badania winny zaopatrzyć mięso w większą ilość pieczęci.

§ 37. Minister Rolnictwa może zezwolić:

1) na zmianę ilości pieczęci, nakładanych na każdą sztukę (§§ 35 i 36),

2) na znakowanie mięsa w inny sposób lub innymi pieczęciami, niż przepisane w §§ 31 — 34 i 36 rozporządzenia niniejszego, jak również na zaopatrywanie mięsa w świadectwa (§ 40) inne niż ustanowione w załączniku Nr. 14 do rozporządzenia niniejszego.

VI. Dalsze postępowanie z mięsem po urzędowym badaniu oraz warunki dopuszczenia do obrotu mięsa mniej wartościowego i warunkowo zdatnego.

A. Mięso zdatne do spożycia.

§ 38. Mięso uznane za zdatne do spożycia i oznakowane jako takie jest dopuszczone do obrotu.

§ 39. Jeżeli w miejscu uboju mięso zostało urzędowo zbadane i oznakowane tylko przez oglądacza, to po wprowadzeniu (wwiezieniu) go do miejscowości, posiadających rzeźnie publiczne, w których urzędowe badanie wykonywa wyłącznie lekarz weterynaryjny, może być na zarządzenie właściwej władzy państwowej lub samorządowej poddane ponownemu urzędowemu badaniu przez lekarza weterynaryjnego. Do wykonywania tego badania mogą być wyznaczone osobne miejsca.

Na pokrycie kosztów związanych z przeprowadzeniem ponownego urzędowego badania władze samorządowe mogą pobierać opłaty, które nie powinny być jednak wyższe od opłat, pobieranych w rzeźni publicznej miejscowości, do której mięso wprowadzono, na pokrycie kosztów urzędowego badania, przewidzianych w § 19 rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 31 grudnia 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 3, poz. 31).

§ 40. Mięso wprowadzane (wwożone) do innej miejscowości musi być zaopatrzone w świadectwo stwierdzające, że uznane zostało za zdatne do spożycia, o ile zaś chodzi o mięso świń, że jest również wolne od włośni. Świadectwo winno być wystawione przez organ urzędowego badania według wzoru zawartego w załączniku Nr. 14 do rozporządzenia niniejszego.

Za wystawienie powyższego świadectwa nie wolno pobierać żadnej opłaty poza opłatą przewidzianą na pokrycie wydatków związanych z przeprowadzeniem urzędowego badania.

§ 41. Władze wymienione w § 39 ust. 1 rozporządzenia niniejszego mogą zarządzić sprawdzanie świadectw wymienionych w § 40 rozporządzenia niniejszego, jak również sprawdzanie oznakowania mięsa.

W miejscowościach, w których zaprowadzone zostało sprawdzanie stosownie do ustępu poprzedniego, obrót mięsem niezaopatrzonym znakami tego sprawdzania jest zakazany.

Za wykonywanie czynności, wymienionych w paragrafie niniejszym, nie mogą być pobierane opłaty od posiadaczy mięsa.

B. Mięso mniej wartościowe oraz warunki wpuszczenia go do obrotu.

§ 42. Mięso uznane i oznakowane jako mniej wartościowe winno być pozostawione aż do czasu sprzedaży pod nadzorem miejscowej władzy gminnej.

Mięsa uznanego za mniej wartościowe nie wolno oddawać rzeźnikom, masarzom lub osobom handlującym mięsem. Mięso takie może jednak być oddane posiadaczowi do spożycia we własnym gospodarstwie domowym z wyjątkiem gospodarstw rzeźników, masarzy i osób handlujących mięsem.

Wieżeniom, schroniskom i przytułkom, zakładom wychowawczym i innym zakładom dobroczynności publicznej miejscowa władza gminna może za zgodą władzy nadzorczej zezwolić na nabywanie mięsa mniej wartościowego pod warunkiem, że w zakładach tych będzie ściśle rejestrowana i kontrolowana ilość nabytego mięsa i sposób jego zużycia.

§ 43. Gminy miejskie z ludnością ponad pięć tysięcy oraz gminy utrzymujące własne rzeźnie obowiązane są posiadać urządzenia do sprzedaży mięsa mniej wartościowego (taniej jatkki). Inne gminy mogą urządzać tanie jatkki. Na zewnętrznej stronie takiej jatkki musi być umieszczona w widocznym miejscu tablica z napisem: „Tania jatka”.

Wzór uchwały władzy gminnej w sprawie sposobu urządzenia i prowadzenia taniej jatkki zawiera załącznik Nr. 15 do rozporządzenia niniejszego.

W gminach nieposiadających tanich jatek miejscowa władza gminna winna w każdym poszczególnym wypadku wyznaczać miejsce i czas do sprzedaży pod jej nadzorem mięsa uznanego za mniej wartościowe.

§ 44. Gminy mniejsze mogą urządzać jedną wspólną tanią jatkę, winny jednak przeprowadzać ścisłą kontrolę, aby mięso mniej wartościowe przy przewożeniu (przenoszeniu) nie dostało się do obrotu.

§ 45. W gminach, które mają własną tanią jatkę (§ 43) lub jatkę wspólną z innymi gminami (§ 44) sprzedaż mięsa mniej wartościowego może odbywać się tylko w tych jatkach.

§ 46. Gminy, nieposiadające tanich jatek, mogą przekazywać mięso mniej wartościowe do sprzedaży w innej gminie, posiadającej tanią jatkę, za uprzednim zezwoleniem tej ostatniej gminy.

§ 47. W taniej jatkce (§ 43 ust. 1 i §§ 44 i 46), jak również w innym miejscu sprzedaży mięsa mniej wartościowego (§ 43 ust. 3) należy umieścić tablicę z wyraźnym napisem, wskazującym powód uznania mięsa za mniej wartościowe, jak również cenę mięsa.

§ 48. Koszty połączone z urządzeniem i prowadzeniem taniej jatkki, jak również ze sprzedażą mięsa mniej wartościowego w innych miejscach sprzedaży, wyznaczonych przez właściwą władzę gminną (§ 43 ust. 3), należą do kosztów związanych z przeprowadzeniem urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa. Na pokrycie tych kosztów gminy mogą pobierać osobne opłaty od posiadaczy mięsa mniej wartościowego.

Uchwały w tym przedmiocie wymagają zatwierdzenia władzy nadzorczej.

Sumy, uzyskane ze sprzedaży mięsa mniej wartościowego, winny być po potrąceniu kosztów, wymienionych w ustępie 1 niniejszego paragrafu, wypłacone posiadaczowi mięsa.

C. Mięso warunkowo zdatne oraz warunki wpuszczenia go do obrotu.

§ 49. Mięso uznane i oznakowane jako warunkowo zdatne winno być tymczasowo zajęte i do czasu przeprowadzenia zabiegów, mających na celu jego unieszkodliwienie, trzymane w zamknięciu. Unieszkodliwianie mięsa warunkowo zdatnego odbywać się winno pod ścisłym nadzorem organów urzędowego badania lub innych funkcjonariuszów gminy w sposób określony w załączniku Nr. 16 do rozporządzenia niniejszego.

§ 50. Przy rzeźniach publicznych winny znajdować się urządzenia do unieszkodliwiania mięsa warunkowo zdatnego. Do czasu zaprowadzenia takich urządzeń oraz w miejscowościach, w których nie ma rzeźni publicznych miejscowa władza gminna wyznaczy w każdym poszczególnym wypadku na ten cel miejsce i określi warunki, pod którymi unie-

szkodliwienie ma być pod nadzorem władzy przeprowadzone.

W razie niemożności wykonania przepisanych zabiegów, mających na celu unieszkodliwienie, mięso należy uznać i oznakować jako niezdatne do spożycia i postępować z niem stosownie do przepisów zawartych w §§ 52 — 54 rozporządzenia niniejszego.

§ 51. Mięso warunkowo zdatne po przeprowadzeniu zabiegów, wymienionych w § 49 rozporządzenia niniejszego, i po skontrolowaniu wyniku tych zabiegów należy uznać za mniej wartościowe i poddać ograniczeniom, przewidzianym w §§ 42—48 rozporządzenia niniejszego, z wyjątkiem wypadku wymienionego w pkt. 5 załącznika Nr. 16 rozporządzenia niniejszego, w którym mięso po zmianie oznakowania może być jako zdatne dopuszczone do obrotu.

Postanowienia ustępu 3-go § 48 rozporządzenia niniejszego mają analogiczne zastosowanie.

D. Mięso niezdatne do spożycia.

§ 52. Mięso uznane za niezdatne do spożycia winno być natychmiast zajęte i pozostawione w zamknięciu aż do czasu jego nieszkodliwego usunięcia.

Niezdatne narządy i mniejsze części mięsa winny być natychmiast nieszkodliwie usunięte pod nadzorem organów urzędowego badania.

W rzeźni publicznej należy umieścić szczelne, pozostające w zamknięciu zbiorniki, do których przez otwory, uniemożliwiające wyjmowanie zawartości, winny być składane mniejsze części i narządy niezdatne do spożycia. Zbiorniki te należy pod dozorem możliwie często opróżniać i ich zawartość nieszkodliwie usuwać.

§ 53. Nieszkodliwe usuwanie mięsa, uznane-go za niezdatne do spożycia, przeprowadza się stosownie do zasad ustalonych w załączniku Nr. 17 do rozporządzenia niniejszego oraz w § 54 tegoż rozporządzenia.

§ 54. Mięso uznane za niezdatne do spożycia, lecz:

- 1) nie zawierające pasorzytów, szkodliwych dla ludzi lub zwierząt,
- 2) nie pochodzące ze zwierząt dotkniętych zaraźliwą chorobą, podlegającą obowiązkowi zgłaszania —

może być nieszkodliwie usunięte przez skarmienie go zwierzętami, znajdującymi się w ogrodach zoologicznych lub innych zakładach publicznych, utrzymywanych przez Państwo, samorządy i inne instytucje publiczne do celów oświatowych lub naukowych.

Nieszkodliwe usunięcie w sposób przewidziany w ustępie poprzednim może nastąpić jedynie za uprzednim zezwoleniem wojewody (Komisarza Rządu m. st. Warszawy), wydanem pod warunkiem, że mięso zostanie instytucji publicznej odstąpione bezpłatnie i skarmione zwierzętami pod stałym nadzorem władzy. Koszty zastosowania wspomnianego sposobu nieszkodliwego usuwania obciążają instytu-

cję publiczną, której mięso odstąpiono w celu skarmienia zwierzętami.

VII. Rejestrowanie i zestawianie wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa.

A. Dzienniki badania.

§ 55. Oglądacze, ustanowieni jako organa urzędowego badania, jak również ich zastępcy, winni prowadzić dziennik urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa według wzoru zawartego w załączniku Nr. 19 do rozporządzenia niniejszego.

Oglądacz, ustanowiony jako organ urzędowego badania w danym obwodzie, prowadzi dla tego obwodu dziennik badania, do rejestracji zaś badań wykonywanych zastępczo w innych obwodach prowadzi osobne dzienniki.

Do dziennika badania oglądacz winien zapisywać niezwłocznie każde zwierzę zgłoszone do uboju, bez względu na to, czy oglądacz ocenił samodzielnie zwierzę lub mięso, czy też przekazał je, w wypadkach nienależących do jego zakresu działania, właściwemu lekarzowi weterynaryjnemu do badania.

§ 56. Lekarze weterynaryjni i ich zastępcy:

1) ustanowieni jako organa urzędowego badania dla danego obwodu badania,

2) wykonywający urzędowe badania w wypadkach nienależących do zakresu działania oglądacza, — winni prowadzić dziennik urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa według wzoru zawartego w załączniku Nr. 20 do rozporządzenia niniejszego i zapisywać w nim każdy wypadek badania niezwłocznie po zakończeniu badania.

Lekarze weterynaryjni, ustanowieni jako organa urzędowego badania dla danego obwodu i wykonywający oprócz tego zastępczo czynności badania w innym obwodzie lub badanie w wypadkach nienależących do zakresu działania oglądacza, winni prowadzić osobny dziennik urzędowego badania dla własnego obwodu i osobny dziennik dla wszystkich innych badań.

§ 57. W rzeźniach publicznych i wywozowych, w których codziennie zapisywana jest liczba i gatunek zwierząt doprowadzonych do uboju z oznaczeniem nazwisk posiadaczy, wojewoda (Komisarz Rządu m. st. Warszawy) może zezwolić na prowadzenie uproszczonego dziennika badania. W uproszczonym dzienniku badania zapisywanie może być ograniczone do:

1) wypadków zakazu uboju zwierzęcia lub zakwestjonowania po uboju sztuki lub jej części,

2) wypadków uznania za niezdatne do spożycia narządów z jednego i tego samego powodu, jeżeli narządy te pochodzą ze zwierząt jednego gatunku i należą do jednego posiadacza. Narządy takie mogą być zarejestrowane w dzienniku pod jednym numerem porządkowym (sumarycznie).

Uproszczony dziennik badania winien być z końcem każdego miesiąca zamknięty. W dzienniku tym winna być podana liczba każdego gatunku zwierząt, doprowadzonych w danym miesiącu do uboju.

§ 58. W rzeźniach publicznych i wywozowych, w których badanie zwierząt rzeźnych i mięsa wykonywa kilku lekarzy weterynaryjnych, wojewoda (Komisarz Rządu m. st. Warszawy) może zezwolić na prowadzenie jednego wspólnego dziennika badania pod odpowiedzialnością lekarza weterynaryjnego, będącego kierownikiem rzeźni. W wypadku tym w dzienniku badania musi być uwidoczniony numer, jaki — stosownie do ustępu ostatniego § 31 rozporządzenia niniejszego — jest wyznaczony dla pieczęci lekarza weterynaryjnego, który dokonał odnośnego badania.

B. Rejestracja zwierząt poddanych urzędowemu badaniu.

§ 59. Organa urzędowego badania i ich zastępcy winni sporządzać na podstawie dziennika badania wykazy kwartalne poddanych urzędowemu badaniu zwierząt według wzoru zawartego w załączniku Nr. 21 do rozporządzenia niniejszego (karta pocztowa) i przysyłać je do Ministerstwa Rolnictwa w czasie do 10 kwietnia, 10 lipca, 10 października i 10 stycznia.

§ 60. Przy wypełnianiu poszczególnych rubryk wykazu kwartalnego (§ 59) należy przestrzegać następujących zasad:

1) oglądacz, jak również lekarz weterynaryjny, sporządza wykaz z tego obwodu, dla którego został wyznaczony jako organ urzędowego badania,

2) oglądacz zapisuje do wykazu wszystkie zwierzęta urzędowo przez siebie badane, bez względu na to, czy badanie zostało przez niego zakończone, czy też odstąpione właściwemu lekarzowi weterynaryjnemu,

3) lekarz weterynaryjny, dokonywający badania w wypadkach nienależących do zakresu działania oglądacza, nie zapisuje do wykazu zwierząt odstąpionych mu przez oglądacza do badania,

4) wykazy uboju w rzeźni, w której prowadzony jest jeden wspólny dziennik, wysyła kierownik rzeźni,

5) oglądacz, jak również lekarz weterynaryjny, wykonywający urzędowe badanie zwierząt rzeźnych i mięsa w zastępstwie właściwego organu badania, wysyła osobne wykazy dotyczące każdego obwodu, w którym zastępczo wykonywał badanie.

C. Roczne zestawienia wyników badania.

§ 61. Na podstawie dziennika badania oglądacze i ich zastępcy sporządzają roczne zestawienia wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa według wzoru zawartego w załączniku Nr. 22 do rozporządzenia niniejszego, a lekarze weterynaryjni według wzorów zawartych w załącznikach Nr. 23 i 24 do rozporządzenia niniejszego.

Zestawienia te winny być wysyłane do właściwego powiatowego lekarza weterynaryjnego, najpóźniej do 15 stycznia każdego roku.

W rzeźniach, w których prowadzony jest wspólny dziennik urzędowego badania, wykazy sporządza i wysyła kierownik rzeźni.

§ 62. Przesłane zestawienia (§ 61) winny być pod względem fachowym sprawdzone i najpóźniej do

15 lutego każdego roku przesłane do Ministerstwa Rolnictwa wraz ze spisem obwodów badania z podaniem liczby załączonych wykazów z każdego obwodu. Nieprawidłowo sporządzone wykazy winny być organom urzędowego badania zwrócone do bezwłocznego uzupełnienia. Zestawienia prawidłowo sporządzone, winny być wysłane w terminie określonym w ustępie poprzednim, zestawienia zaś nieprawidłowo sporządzone lub brakujące winny być po ich uzupełnieniu lub uzyskaniu w jaknajkrótszym czasie wysłane.

§ 63. Lekarz weterynaryjny i oglądacz wpisują do zestawień tylko te wypadki, w których dokonali badania po uboju i oznakowali mięso. Poza tem przy sporządzaniu zestawień winny być przestrzegane następujące zasady:

1) w wypadkach uznania całej sztuki za niezdatną do spożycia lub całej sztuki oprócz tłuszczu nie wypełnia się rubryk dotyczących poszczególnych narządów i części mięsa;

2) w wypadkach uznania za niezdatne do spożycia wszystkich narządów jamy piersiowej i wszystkich narządów jamy brzusznej nie wypełnia się rubryk, dotyczących poszczególnych narządów, zawartych w tych jamach;

3) głowę i język należy zapisywać w każdym wypadku osobno;

4) narządy i części mięsa, dla których wzór zestawienia nie przewiduje osobnych rubryk, należy zapisywać w rubryce „inne narządy i części“ z podaniem ich przybliżonej wagi w całych kilogramach; mniej niż połowy narządów nie uwzględnia się w zestawieniach, jak również nie należy uwzględniać części mięsa o wadze poniżej 1 kg;

5) rubryka „jelita“ winna być wypełniona chociażby zostało uznane za niezdatne tylko jelito cienkie lub tylko jelito grube, jak również rubryka „płuca“ — chociażby tylko jedno płuco (prawe lub lewe) zostało uznane za niezdatne;

6) mięso lub części, uznane za niezdatne, warunkowo zdatne lub mniej wartościowe z powodu kilku różnych schorzeń, zapisuje się tylko w rubryce dotyczącej tego schorzenia, które przeważa.

§ 64. Część składową rozporządzenia niniejszego stanowią załączniki następujące:

Załącznik Nr. 1. Oznaki zdrowia zwierząt rzeźnych.

Załącznik Nr. 2. Sposób urzędowego badania przed ubojem.

Załącznik Nr. 3. Oznaki stanu normalnego mięsa i narządów.

Załącznik Nr. 4. Sposób urzędowego badania po uboju.

Załącznik Nr. 5. Bakterjologiczne badanie mięsa.

Załącznik Nr. 6. Badanie co do włośni.

Załącznik Nr. 7. Ocena mięsa zwierząt dotkniętych gruźlicą.

Załącznik Nr. 8. Ocena mięsa świń dotkniętych pomorem lub zarazą świń.

Załącznik Nr. 9. Ocena mięsa świń dotkniętych różycą.

Załącznik Nr. 10. Ocena mięsa zwierząt dotkniętych włośnicą.

Załącznik Nr. 11. Ocena mięsa świń, owiec i kóz, zawierających węgry szkodliwe dla ludzi (*Cysticercus cellulosae*).

Załącznik Nr. 12. Ocena mięsa bydła rogatego, zawierającego węgry szkodliwe dla ludzi (*Cysticercus inermis*).

Załącznik Nr. 13. Wzory pieczęci do znakowania mięsa krajowego.

Załącznik Nr. 14. Świadcstwo.

Załącznik Nr. 15. Wzór uchwały o urządzeniu miejsc do sprzedaży mięsa mniej wartościowego (taniej jatki).

Załącznik Nr. 16. Unieszkodliwianie mięsa warunkowo zdatnego.

Załącznik Nr. 17. Nieszkodliwe usuwanie mięsa uznanego za niezdatne do spożycia.

Załącznik Nr. 18. Oczyszczanie i odkażanie.

Załącznik Nr. 19. Dziennik urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa prowadzony przez ogładcza.

Załącznik Nr. 20. Dziennik urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa prowadzony przez lekarza weterynaryjnego.

Załącznik Nr. 21. Wykaz kwartalny zwierząt poddanych urzędowemu badaniu.

Załącznik Nr. 22. Zestawienie wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa, dokonanego przez ogładczy.

Załącznik Nr. 23. Zestawienie wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa, dokonanego przez lekarzy weterynaryjnych, dotyczące mięsa niezdatnego.

Załącznik Nr. 24. Zestawienie wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa, dokonanego przez lekarzy weterynaryjnych, dotyczące mięsa warunkowo zdatnego i mniej wartościowego.

§ 65. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Rolnictwa: *K. Niezabytowski*

Minister Spraw Wewnętrznych: *Sławoj Składkowski*

Załącznik Nr. 1 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Oznaki zdrowia zwierząt rzeźnych.

1. **Stan odżywienia.** Zwierzęta przeznaczone na ubój są zwykle dobrze odżywione. Zły stan odżywienia wskazuje zwykle na istnienie choroby; jednakże uwzględnić należy, że przy niedostatecznym karmieniu, nadmiernym przeciążeniu zwierzęcia pracą, dużej wydajności mleka, jako też w czasie rozwoju i w starości nawet zupełnie zdrowe zwierzęta zwykle nie są tłuste.

2. **Wygląd zewnętrzny.** Zwierzęta zdrowe mają wzrok pogodny, są żwawe i zwracają uwagę na otoczenie.

Zdrowe bydło rogate trzyma głowę prosto, stoi równo i przy lekkim dotyku usuwa się na bok. Leżą-

ce zdrowe zwierzę przy lekkim dotyku wstaje natychmiast, o ile nie jest wskutek pracy przemęczone, i zwykle wygina grzbiet (przeciąga się). Stare, ciętac, zdrożone lub tuczne zwierzęta są mniej żwawe od zwierząt młodych, wypoczętych, nietucznych.

Zdrowe owce trzymają głowę prosto, strzygą uszami i niełatwo dają się chwycić.

Kozy są zwykle zwawsze od owiec, podchodzą do zbliżających się osób, są jednak każdej chwili przygotowane do ucieczki.

Zdrowe świnię poruszają się, mrużąc i wachając, mają przytem głowę pochyloną na dół i ogon skrecony.

3. **Powietrzność ciała.** Zwierzęta zdrowe posiadają przeważnie skórę luźną, łatwo przesuwalną, dającą się ująć w fałdy, znikające szybko. U świń skóra przylega ściśle.

Włos zwierząt zdrowych jest mniej lub więcej gładki i połyskujący. Runo owiec jest zwarte. Zewnętrzna ciepłota ciała zwierząt jest równomierna na całej powierzchni skóry. Końce uszu, dolne części kończyn, końce rogów i słuzawica u bydła rogatego, jak również tarcza ryjowa u świń są zwykle zimne i wilgotne.

4. **Narządy trawienia.** Zwierzęta zdrowe mają prawie zawsze chęć do jedzenia i chętnie chwytają podaną karmę, jeżeli nie są zupełnie nasycone. U nakarmionego zwierzęcia dolki głodowe, szczególnie lewy, są prawie zupełnie wypełnione, u zwierzęcia zaś głodnego—zapadnięte. Kał dorosłego bydła rogatego jest przy paszy suchej grubo papkowaty i wydzieła się w plackach barwy brunatno-zielonkawatej, przy paszy soczystej—cienko papkowaty lub płynny. Kał cieląt jest więcej żółty i grubo-papkowaty. Kał świń jest walcowaty lub papkowaty, gliniasty, szary lub szaro-żółty. Kał owiec i kóz jest czarniawy, zbity, kształtu bobkowatego.

5. **Srom, pochwa, wymiona.** U zwierząt zdrowych wargi sromowe przylegają do siebie. Błona śluzowa sromu jest blado-różowa. Przed porodem lub wkrótce po porodzie wargi sromowe są nabrzmiałe i błona śluzowa sromu jest silnie zaczerwieniona. Na krótko przed porodem zauważa się śluzowaty wypływ. Po porodzie wypływ może być przez pewien czas żółtawy, gęsty i zawierać nawet cienkie pasma krwi. Wymiona zwierząt mlecznych w dotyku są równomiernie miękko ziarniste, u niemlecznych — miękkie i wiotkie.

6. **Narządy oddechowe.** Zwierzęta zdrowe oddychają spokojnie bez wysiłku. Ilość oddechów wynosi na minutę: u bydła rogatego około 10 — 30, u świń około 10 — 20, u owiec i kóz około 10 — 20. Wskutek podniecenia, transportu, podczas upału, po wyczerpującym ruchu ilość oddechów może się znacznie podnieść, oddychanie przytem nie jest jednak utrudnione, otwory nosa nie są zbyt rozszerzone, strzydełka zaś nosa poruszają się tylko nieznacznie. Zdrowe zwierzęta w krótkim czasie powracają do normalnej liczby oddechów. Kaszel u zdrowych zwierząt zwykle nie występuje, a zwierzę, przypadkowo pobudzone do kaszlu, kaszle silnie i głośno.

7. **Wewnętrzna ciepłota zwierzęcia** ustala się zapomocą urzędowo sprawdzonego ciepłomierza

(termometru) t. zw. ciepłomierza maksymalnego. Ciepłota zdrowego zwierzęcia wynosi:

u koni	37,5 — 38,5°C
u bydła rogatego	37,5 — 39,5°C
u cieląt, owiec i kóz	39,0 — 40,5°C
u świń	33,5 — 40,0°C.

Jeżeli ciepłota zwierzęcia jest wyższa lub niższa, to przypuszczać należy, że zwierzę jest chore i wymaga jaknajdokładniejszego zbadania.

Załącznik Nr. 2 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Sposób urzędowego badania przed ubojem.

§ 1.

Po stwierdzeniu gatunku i stanu odżywienia zwierzęcia lekarz weterynaryjny (ogładczy), uwzględniając oznaki zdrowia zwierzęcia (załącznik Nr. 1), winien naprzód dokonać ogólnych oględzin zwierzęcia.

W razie podejrzanych objawów należy stwierdzić, czy chodzi o chorobę zaraźliwą, podlegającą obowiązkowi zgłaszania, czy też o zaburzenie w ogólnym stanie zdrowia. Należy przytem zwracać uwagę, że poważnie chore zwierzęta zwieszają głowę i uszy, są ociężałe, zdradzają niepokój, trzęsą się, wzrok mają zamglony i są obojętne na otoczenie; postawa i chód takich zwierząt są zwykle chwiejne.

W razie zauważenia wyżej wymienionych objawów należy zmierzyć wewnętrzną ciepłotę ciała, mając na względzie, że nawet bardzo ciężko chore zwierzęta w niektórych wypadkach mogą wykazywać ciepłotę niższą od normalnej.

W razie zauważenia nieprawidłowych ruchów (kulawizna i t. p.), należy zbadać dokładnie racice, kości i stawy.

§ 2.

W toku badania powierzchni ciała u wszystkich zwierząt, z wyjątkiem świń, należy stwierdzić, czy skóra jest elastyczna, przesuwalna, czy daje się łatwo ująć w fałdy i czy fałdy zaraz się wygładzają. Następnie należy się upewnić, czy na skórze niema wyrzutów, owrzodzeń lub ran, zwłaszcza przenikających do kości, stawów i wewnętrznych jam ciała oraz czy z owrzodzeń lub ran nie wydzielają się ropny lub posokowaty wysięk.

Dalej należy stwierdzić barwę spojówek, błon śluzowych jamy gębowej, nosa, odbytu i sromu. Zabarwienie czerwone lub żółte wskazuje na poważniejszą chorobę; przekrwienia i wybroczyny — na węglik, posocznicę i ropnicę; blade zabarwienie — na niedokrwistość lub inne poważniejsze choroby przewlekłe.

§ 3.

Przy badaniu narządów trawienia należy zwracać uwagę, czy i w jaki sposób zwierzę przyjmuje karmę. Sucha, gorąca śluzawica u bydła rogatego lub suchy, gorący ryj u świń, silnie wypełniony brzuch, brak ruchów żwacza i brak przeżuwania

u bydła rogatego, owiec i kóz, jak również nieprawidłowa barwa i spoistość kału wskazują na choroby narządów trawienia lub inne ogólne zaburzenia. Należy dokładnie zbadać odbytu i ogona w celu stwierdzenia, czy niema rozwolnienia lub czy w kale nie znajdują się skrzepy krwi, strzępy błony śluzowej, ropa i t. p.

§ 4.

Przy badaniu narządów oddechowych lekarz weterynaryjny (ogładczy) winien mieć na uwadze, że przyspieszone lub utrudnione oddychanie przy znacznym rozszerzeniu nozdrzy, silnym poruszaniu skrzydełek nosowych i ostro uwidaczniających się ruchach słabizny, a także wypływ z nosa, kaszel, zwłaszcza głuchy i stłumiony, bolesny lub chrapliwy wskazują na schorzenie płuc lub inne poważniejsze choroby.

§ 5.

Cuchnący, ropny lub posokowaty wypływ z pochwy lub z dolnego kąta szpary sromowej wskazuje na choroby macicy. Należy jednak mieć na uwadze, że wypływ z pochwy może mieć również miejsce u zwierząt zdrowych (załącznik Nr. 1 pkt. 5). Na wypływ z pochwy wskazywać może również zabrudzenie ogona.

§ 6.

Przy badaniu poszczególnych gatunków zwierząt należy zbadać ze szczególną uwagą te narządy, w których najczęściej uwidocznione są objawy chorób właściwych tym zwierzętom.

Przeoczenia przy badaniu przed ubojem chorób zwierzęcia połączonych z zaburzeniem w ogólnym stanie zdrowia i podwyższoną ciepłotą ciała, w szczególności zaś przy schorzeniach narządów rodnych, przewodu pokarmowego, stawów, kości, racic i pępówiny mogą spowodować niebezpieczne zachorowania ludzi, którzy spożyli mięso z takiego zwierzęcia, zwłaszcza, że u zwierząt dotkniętych takimi chorobami niekiedy po uboju nie zauważa się żadnych zmian lub tylko nieznaczne.

§ 7.

Przy badaniu bydła rogatego należy zwracać szczególną uwagę na następujące objawy:

- gorące obrzęki w różnych miejscach powierzchni ciała — przy ciężkich chorobach zaraźliwych, a mianowicie przy węgliku, szelestnicy, zaraze dziczyzny i bydła rogatego i t. p.;
- zimne, ciastowate obrzęki na podgardlu połączone z dusznością — przy przenikaniu obcych ciał z żołądka do jamy piersiowej;
- kulawiznę — przy pryszczycy, schorzeniach kości, stawów i racic; kulawizna wymaga w każdym wypadku dokładnego zbadania racic;
- ślinienie lub mlaskanie, pęcherze lub wrzody na błonie śluzowej jamy gębowej — przy pryszczycy i księgosuszu;

- e) twarde guzki w języku lub twarde obrzmienie całego języka albo szczęki — przy promienicy;
- f) wypływ z nosa i silne łzawienie — przy księgłosuszu, a także przy złośliwym katarze głowy, przy którym występuje zwykle zmętnienie rogówki oka;
- g) przyspieszony i utrudniony oddech, krótki, bolesny i przytłumiony kaszel — przy gruźlicy i zarazie płucnej;
- h) wypływ ropny lub posokowaty ze sromu i pochwy z obrzękiem i zaczerwienieniem błon śluzowych — przy schorzeniach macicy;
- i) pęcherzyki lub małe płaskie wrzodki na zewnętrznych narządach płciowych — przy otręciu;
- j) pęcherzyki na strzykach wymion — przy pryszczycy; niebolesne guzy lub stwardnienia jednej lub więcej ćwiartek wymienia z powiększeniem gruczołów chłonnych wymienia — przy gruźlicy; gorące obrzmienia jednej lub więcej ćwiartek wymienia, połączone z zaburzeniem w ogólnym stanie zdrowia — przy ciężkich i niebezpiecznych schorzeniach wymienia.

§ 8.

Przy badaniu koni należy zwracać szczególną uwagę na następujące objawy:

- a) wypływ z nosa lub twarde powiększenie gruczołów podszczękowych, wrzody lub blizny na błonach śluzowych nosa, jak również wrzody na skórze — przy nosaciznie;
- b) wyrzuty na skórze połączone z silnym swędzeniem — przy świerzbie;
- c) gorące obrzmienia stawów, ścięgien i kopyt lub głębokie cuchnące rany połączone z zaburzeniem w ogólnym stanie zdrowia — przy posocznicy i ropnicy.

§ 9.

Przy badaniu cieląt należy zwracać szczególną uwagę na następujące objawy:

- a) obwisłość pępka, zawartość w nim ropy lub posoki, obrzęki stawów połączone z kulawizną i ogólnym zaburzeniem w stanie zdrowia — przy posocznicy, ropnicy w następstwie schorzeń pępowiny;
- b) wciągnięcie brzucha, zanieczyszczenie ogona kałem, płynny cuchnący kał barwy szarej, niekiedy z domieszką krwi w połączeniu z ogólnym zaburzeniem w stanie zdrowia — przy schorzeniach przewodu pokarmowego, zapaleniu otrzewnej i innych chorobach, powodujących niezdatność mięsa do spożycia.

§ 10.

Świnie przy cięższych zachorzeniach nie zwracają uwagi na otoczenie, zagrzebują się w ściółkę i mają ogon opuszczony. Przy szczegółowym badaniu należy zwracać uwagę na następujące objawy:

- a) plamy barwy równomiernie ciemno-czerwonej, blednące pod naciskiem palca, na skórze szyi, uszu, brzucha i wewnętrznej powierzchni ud, rozszerzające się na całą powierzchnię ciała — przy różycy;
- b) ostro ograniczone kropkowate lub większe zaczerwienienia, nie znikające i nie blednące pod naciskiem palca, na głowie, grzbiecie, zewnętrznej stronie kończyn, a niekiedy i na całej powierzchni ciała — przy pomorze lub zarazie świń;
- c) plamy okrągłe lub czworokątne na różnych miejscach powierzchni ciała — przy pokrzywce;
- d) głośnie kwiczenie w razie spędzenia, ostrożny chód, kulawizna, krwawienie z racic — przy pryszczycy;
- e) obrzmienie gardła i gruczołów podszczękowych — przy wągliku;
- f) obrzmienie całej głowy, uszu, szyi, łopatek — przy posocznicy — ropnicy w następstwie ran kłasnanych;
- g) obrzmienie stawów — przy gruźlicy lub chronicznej postaci zarazy świń.

§ 11.

Przy badaniu owiec należy zwracać szczególną uwagę na następujące objawy:

- a) wybroczyny na błonach śluzowych, gorące obrzęki pod skórą — przy wągliku;
- b) wyrzuty na skórze w miejscach pokrytych wełną, połączone z silnym swędzeniem, wypadaniem wełny kłaczkami, miejscami krótsza lub wytarta wełna — przy świerzbie;
- c) wyrzuty lub brunatno-czarne strupy na częściach skóry, mniej pokrytych wełną, łzawienie, wypływ z nosa, ociężałość — przy ospie owczej;
- d) zimne, niebolesne, ciastowate obrzęki pod szyją, bledność błon śluzowych — przy przewlekłych chorobach spowodowanych przez różnego rodzaju pasorzyty;
- e) kulawizna — przy pryszczycy.

§ 12.

Przy badaniu kóz należy zwracać uwagę na te same objawy jak przy badaniu u owiec (§ 11); świerzb i ospa u kóz nie należą do chorób podlegających obowiązkowi zgłoszenia.

Załącznik Nr. 3 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Oznaki stanu normalnego mięsa i narządów.

1. **Krew**, wyciekająca z rany przy uboju, jest czerwona, płynie lekko i krzepnie w krótkim czasie w postaci t. zw. placka krwistego. Krzepnięciu świeżej krwi można zapobiec zapomocą mieszania jej lub dodania odpowiednich środków chemicznych.

2. **Płuca** kurczą się już przy wyjmowaniu z klatki piersiowej. Powierzchnia płuc jest gładka i lśniąca.

ca, barwy żółtawo-czerwonej, przechodzącej następnie w ciemno-czerwoną. Na przekroju płuc występuje z oskrzeli czerwona piana. Spoistość płuc zdrowych jest miękko elastyczna. Kawałki (wycinki) płuc zdrowych, wrzucone do wody, pływają na powierzchni.

3. **Osierdzie** zawiera nieznaczny ilość czystego, czerwonego, bezwonnego płynu. Powierzchnia wewnętrzna i zewnętrzna osierdzia, jak również powierzchnia serca jest gładka i lśniąca. Barwa mięśnia sercowego jest czerwono-brunatna, spoistość, szczególnie lewej komory sercowej zwarta. Rowki sercowe są wypełnione białą lub żółtawą tkanką tłuszczową.

4. **Wątroba** ma powierzchnię gładką, lśniąca, barwę jasno-brunatną. Po wyjęciu z jamy brzusznej barwa wątroby ciemnieje. Spoistość wątroby jest nieco elastyczna. Wątroba zwierząt tłustych, a niekiedy także i wysoko-ciężarnych, jest żółtawo-brunatna, spoistość zaś jędrna. Na powierzchni wątroby świnie poszczególne zraziki uwidaczniają się wyraźnie.

5. **Powierzchnia żołądka i jelit** jest gładka, lśniąca, o barwie szarej lub niebieskawo-szarej. Błona śluzowa jest śliska, podobna do aksamitu, o barwie szarej lub szaro-żółtej.

6. **Barwa śledziony** jest: u buhajów i wołów tucznych — czerwono-brunatna, u krów więcej szaro-niebieskawa, u cieląt czerwono-niebieskawa lub fioletowa, u owiec i kóz — czerwono-brunatna, u świń czerwona. Po wyjęciu z jamy brzusznej barwa śledziony stopniowo ciemnieje. Spoistość śledziony jest: u buhajów i wołów tucznych — jędrna, u krów, a także u cieląt i świń — wiotka, u owiec i kóz — elastyczna.

7. **Nerki** są jędrne, gładkie, lśniące, o barwie czerwono-brunatnej. U świń tucznych, u bydła rogatego i owiec nerki niekiedy są zmętniałe o barwie żółtawo-brunatnej.

8. **Powierzchnia macicy** jest gładka, lśniąca o barwie szaro-białej lub szaro-czerwonej. Barwa błony śluzowej jest żółtawa lub czerwono-szara. Na błonie śluzowej, zwykle zmarszczonej, u bydła rogatego, owiec i kóz znajdują się brodawkowe guzki, z których w czasie ciąży rozwijają się guzy maciczne. U owiec i kóz guzy te są płaskie i mają lekko-wątkowate wklęsłości.

9. **Oplućna i otrzewna** są przezroczyste, gładkie, połyskujące.

10. **Mięśnie, tkanka tłuszczowa i tkanka łączna** u zwierząt dobrze wykrwawionych nie zawierają prawie wcale krwi.

Barwa mięśni jest: u młodego bydła rogatego i u wołów blado-czerwona, u buhajów i krów ciemno-czerwona, u cieląt jasno lub szaro-czerwona, a u owiec żywo czerwona, u świń czerwona lub szaro-czerwona. Mięso zwierząt starszych jest zwykle ciemniejsze niż mięso zwierząt młodych.

Tkanka tłuszczowa owiec i kóz jest biała i jędrna. Sadło świń jest białe, miękkie, słonina zaś — biała, drobnziarnista, jędrna. Tkanka tłuszczowa bydła rogatego jest biała lub żółta, lekko czerwona, twarda, na powierzchni zaś zazwyczaj posaldatawana (falista), a nawet gronkowata. W czasie pastwi-

skowym i u starszych krów barwa tłuszczu jest zwykle żółta.

Zwierzęta wychudzone mają tłuszcz ciągliwy, wilgotny lub galaretowaty, a mięśnie wodniste, wiotkie, zwiędłe. Zwierzęta chude, chociażby miały tylko znikomą ilość tłuszczu, to jednak mają tłuszcz jędrny, nie ciągliwy i nie galaretowaty, a mięśnie jędrne i elastyczne.

11. **Kości** mają grubą, twardą, szaro-białą lub szaro-żółtą warstwę korową, szpik kostny jest jędrny barwy czysto białej lub czerwono-żółtej.

12. **Gruzoły chłonne** mają barwę żółtawo-szarą lub szaro-niebieskawą, są jędrne, a na przekroju sączy się z nich szarawy, nieco mętny płyn. Gruzoły chłonne mięśni są cokolwiek jędrniejsze od gruczołów chłonnych narządów wewnętrznych. Gruzoły chłonne płuc i krezki starszych zwierząt są często czarnawo zabarwione. Zewnętrzna warstwa niektórych gruczołów chłonnych, zwłaszcza gruczołów chłonnych narządów trawienia, jest nawet u zupełnie zdrowych zwierząt czerwono zabarwiona.

Załącznik Nr. 4 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Sposób urzędowego badania po uboju.

§ 1.

Lekarz weterynaryjny i oglądacz winni być zaopatrzeni w czyste zawsze płaszcze, jak również co najmniej w dwa czyste, nadające się do badania noże. Noże zanieczyszczone wskutek nacinania chorobowo zmienionych narządów mogą być używane do dalszego badania jedynie po uprzednim i należytem ich oczyszczeniu, w razie zaś potrzeby, w szczególności w wypadkach zaraźliwych chorób, również i odkażeniu przez wygotowanie w 2% roztworze sody.

§ 2.

Po stwierdzeniu stanu odżywienia zwierzęcia należy naprzód u każdej sztuki zbadać:

- 1) krew, zwracając uwagę na jej barwę, stopień skrzepnięcia i na obce domieszki (treść żołądka i t. p.);
- 2) skórę, zwłaszcza jej wewnętrzną powierzchnię, zwracając uwagę na wypełnienie naczyń krwionośnych, wybroczyny, wysięki i rany.

Następnie należy przeprowadzić dalsze szczegółowe badania, przestrzegając ściśle kolejności wskazanej w przepisach § 3 niniejszego załącznika.

§ 3.

Badanie bydła rogatego:

1) przy badaniu głowy wykrawa się głębokim nacięciem poprzecznym język tak głęboko, aby całkowicie uwidocznili błonę śluzową jamy gębowej i gardła oraz pozagardzielowe gruczoły chłonne, i nacina się pozagardzielowe gruczoły chłonne oraz gruczoły chłonne podszczękowe, uważając na ogniska gruźlicze. Pęcherze i owrzodzenia na błonie śluzo-

wej warg, dziąseł i języka wskazują na pryszczycę lub księgłosusz; twarde guzki w języku lub twardy obrzęk całego języka, jak również zgrubienie kości szczękowych — na promienicę.

Następnie należy mięśnie żuchwowe naciąć gębokiem równoległym cięciem do szczęki dolnej, uważając na wągry; co do wągrów należy zbadać również język, nacinając go tylko w razie uzasadnionego podejrzenia;

2) przy badaniu płuc należy po stwierdzeniu barwy i połysku zwracać uwagę przede wszystkim na zrosty i naloty, następnie należy płuca dokładnie omacać, zwracając uwagę na spoistość, stwardnienia, ogniska zapalne, ropne i posokowate oraz na pasorzyty (bąblowce i t. p.). Uważać przytem należy, że przy niedostatecznym wykrwawieniu zwykle jedno płuco jest równomiernie czerwone, a zaczerwienienie tylko poszczególnych płatków płuc wskazuje na przedostanie się krwi do płuc przy wykonaniu uboju. Następnie należy przeciąć głęboko w kierunku podłużnym lewe i prawe gruczoły chłonne oskrzelowe oraz przednie i tylne gruczoły śródpiersiowe, uważając przede wszystkim na ogniska gruźlicze. Wreszcie należy, począwszy od dolnego tylnego brzeżu, wykonać cięcia w każdym płucu w poprzecznym kierunku, zwracając uwagę na robaki płucne (oblice), a w końcu wykonać głębokie cięcie przez środek płuc w kierunku poprzecznym, w celu sprawdzenia, czy podczas uboju nie przedostała się do płuc zawartość żołądka;

3) przy badaniu serca należy przeciąć osierdzie, uważając przytem na ilość i wygląd płynu osierdziowego, na zrosty osierdzia z sercem lub z przylegającymi narządami. Serce należy przeciąć w sposób podany w § 19 p. 4 rozporządzenia niniejszego, zwracając uwagę na wypełnienie krwią komór sercowych i spoistość oraz barwę mięśnia sercowego, na wybroczyny wskazujące na posocznicę (ropnicę), jak również na nowotwory (mięsaaki) i obecność wągrów na powierzchni i na przecięciach mięśnia sercowego;

4) przy badaniu przepony i śródpiersia należy zwracać szczególną uwagę na zrosty i obce ciała, przenikające z żołądka, na ogniska ropne lub posokowate, a także na gruźlicę;

5) przy badaniu wątroby należy zwracać uwagę na jej kształt, rozmiar, barwę, zaokrąglenie brzegów, wypełnienie naczyń krwionośnych, zmętnienie, szaro-żółte lub ciemno-czerwone zabarwienie, wskazujące na niedostateczne wykrwawienie, posocznicę lub ropnicę. Dalej uważać należy na zrosty, ogniska ropne lub posokowate z powodu przedostania się obcych ciał z żołądka, ogniska gruźlicze, bąblowce oraz zgrubienia lub stwardnienia przewodów żółciowych, spowodowane zwykle przez motylicę. W każdym wypadku należy wykonać cięcia w kierunku pionowym przez główne przewody żółciowe, a także obok dodatkowego płatu wątroby aż do przewodów żółciowych, wreszcie przeciąć gruczoły chłonne wątroby, zwracając uwagę na ogniska gruźlicze;

6) przy badaniu śledziony należy zwracać uwagę na jej rozmiar, kształt i spoistość. Powiększenie śledziony, zaokrąglenie jej brzegów, ciemne zabarwienie i rozmiękczenie wskazują na wąglik, posocznicę, ropnicę i t. p. Powiększoną śledzionę należy

w każdym wypadku naciąć. Dalej należy zwracać uwagę na ogniska ropne, gruźlicę i bąblowce. W razie stwierdzenia ognisk gruźliczych należy dokładnie ustalić, czy gruźleli gruźlicze znajdują się tylko na otoczce śledziony, czy też w samym mięszu;

7) przy badaniu błon zewnętrznych przewodu pokarmowego (surowicznych) należy zwracać uwagę na wybroczyny, zaczerwienienia i galaretowate nacieki, wskazujące na wąglik, posocznicę, ropnicę i t. p., jak również zwracać należy uwagę na gruźleki i złogi gruźlicze, zrosty oraz ogniska ropne lub posokowate między żołądkiem, jelitami i innymi narządami jamy brzusznej.

Przy badaniu błon wewnętrznych przewodu pokarmowego (śluzowych) należy zwracać uwagę na wybroczyny, zaczerwienienia, sfałdowania, owrzodzenia, naloty, galaretowate nacieki, wskazujące na zapalenia i katary przewodu pokarmowego, na wąglik, posocznicę, ropnicę i t. p. Zgrubienie ścian 4-go żołądka i odbytnicy wzbudza podejrzenie o mięsaaki.

Gruczoły krezkowe należy w każdym wypadku ponacinać, zwracając uwagę na ogniska gruźlicze, wybroczyny, zaczerwienienia i pasorzyty (pięciouściec);

8) macicę krowy należy w każdym wypadku przeciąć i dokładnie zbadać jej zawartość. Cuchnąca szaro-czerwona zawartość wskazuje na choroby po porodzie, połączone często z posocznicą lub ropnicą, a owrzodzenie błon śluzowych — na gruźlicę;

9) przy badaniu sromu i pochwy należy zwracać uwagę na wysypkę i owrzodzenia, wzbudzające podejrzenie o otręt;

10) nerki należy wyluszczyć z otaczającej je torebki tłuszczowej i otoczki, zwracając uwagę na powiększenie, szarawe zabarwienie, zmętnienie i wybroczyny, wzbudzające podejrzenie o posocznicę, ropnicę i t. p. Gruczoły chłonne nerek należy w każdym wypadku naciąć, w razie zaś stwierdzenia w nich zmian chorobowych przeciąć nerkę w kierunku od wielkiej krzywizny do miedniczki, badając na przekroju poszczególne warstwy nerek;

11) przy badaniu wymion należy w każdym wypadku przeciąć gruczoły chłonne, a wszystkie 4 ćwiartki wymienia dokładnie omacać, zwracając uwagę na stwardnienia, guzy, ogniska gruźlicze, ropne lub posokowate, powiększenie jednej lub więcej ćwiartek wymienia. Przekrwienia i wysięki wskazują na ostre zapalenie wymienia, mające często w następstwie posocznicę lub ropnicę;

12) przy badaniu całej sztuki (dwóch połów zwierzęcia) należy stwierdzić stan odżywienia i barwę mięsa, mając na względzie, że żółte zabarwienie tłuszczu może być stanem normalnym (zał. Nr. 3 pkt. 10), podczas, gdy żółte zabarwienie również tkanek łącznej, ścięgien, kości i chrząstek wskazuje na żółtaczkę. Znaczne przesylenie mięsa wilgocią jest oznaką wodnicy. Galaretowate nacieki wzbudzają podejrzenie o wąglik, szelestnicę lub zarazę dziczyzny i bydła rogatego, przekrwienia zaś mogą wskazywać na złamanie kości lub inne urazy. Każde miejsce przekrwione należy naciąć. Dostępne dla oka mięśnie, a w szczególności mięśnie szyi, grzbiotu, łędźwi i brzucha należy badać co do wągrów, kości zaś kręgow i mostka, a także ścięgna i stawy — pod

względem ognisk gruźliczych, ropnych lub posokowatych.

U zwierząt, u których się stwierdzi zmiany gruźlicze, należy ponacinać i zbadać dokładnie gruczoły chłonne szyi, klatki piersiowej, lędźwiowe, biodrowe, krzyżowe, sromowe (wymienia), kolanowe, fałdy kolanowej, barkowe i pachowe;

13) przy badaniu błony piersiowej, pokrywającej ściany klatki piersiowej i brzusznej, a także wszystkich narządów, znajdujących się w tych jamach, należy zwracać uwagę na gruźlicę, zrośnięcia, ropne i posokowate ogniska, wybroczyny, naloty, a także przenikające od zewnątrz lub z żołądka rany, które często mogą powodować posocznicę lub ropnicę.

§ 4.

Przy badaniu koni (badanie koni nie należy do zakresu działania ogładczy) lekarz weterynaryjny winien postępować w sposób i w kolejności, jak przy badaniu bydła rogatego (§ 3) zwracając jednakże szczególną uwagę na nosaciznę, posocznicę i ropnicę.

Głowę należy przepiłować w kierunku podłużnym obok linii środkowej, wyjąć przegrodę nosową, zbadać szczegółowo pod względem nosacizny błony śluzowe jamy nosowej, krtani i tchawicy, jak również gruczoły podszczękowe, płuca, śledzionę, nerki i skórę.

Szczególną uwagę zwracać należy na zmiany, wskazujące na posocznicę lub ropnicę, zwłaszcza u koni, poddanych ubojowi z konieczności, oraz na zapalenie płuc, cuchnące rany kopyt, kości i stawów, jak również na złośliwe nowotwory (czarne mięsaki, zwłaszcza u siwków) i ropne ogniska w różnych narządach przy zoiżach.

Zbędne jest wykonywanie u koni nacięć mięśni głowy co do wągrzycy i wątroby co do motylicy.

§ 5.

U cieląt bada się naprzód ośrodek, następnie inne narządy i części.

U cieląt poniżej sześciu tygodni jest zbędne badanie co do wągrów i motylicy, a także badanie nerek, o ile w toku badania nie zajdzie tego potrzeba.

Natomiast przy badaniu cieląt należy zwracać szczególną uwagę na:

1) zmiany pępowiny oraz stawów napiastkowych i skokowych, które podlegają częstym schorzeniom, połączonym z posocznicą lub ropnicą;

2) zmiany w jelitach, wzbudzające podejrzenie o zapalenie jelit, biegunkę lub błonicę, połączoną zwykle z posocznicą lub ropnicą;

3) wybroczyny lub naloty na otrzewnej i błonie piersiowej, wskazujące na posocznicę lub ropnicę;

4) nadmuchiwanie, na co wskazują pęcherzyki powietrzne w tkance łącznej między mięśniami, szczególnie przy dotyku, zwłaszcza na poślądkach i w słaźźnie, jak również pęcherzyki powietrza w tkance międzyzrazikowej płuc;

5) niedojrzałość (niedostateczny rozwój).

§ 6.

U świń bada się głowę razem z mięsem. Naciniwanie wątroby celem zbadania co do motylicy jest zbędne.

1) Po wyjęciu sadła należy przeprowadzić szczegółowe badanie widocznych mięśni co do wągrów i złożeń wapiennych w szczególności mięśni brzusznych, lędźwiowych, karku, międzyżebrowych oraz mięśni przepony, krtani, serca, języka. Należy w każdym wypadku naciąć mięśnie karku, w razie zaś podejrzenia również wszystkie wyżej wymienione i inne mięśnie;

2) gruczoły chłonne gardła i szyi należy w każdym wypadku przeciąć, zwracając uwagę na ogniska gruźlicze i wąglikowe;

3) przy badaniu płuc, osierdzia, opłucnej i otrzewnej należy zwracać szczególną uwagę na wybroczyny, zrosty, szaro-czerwone niekiedy cuchnące zserowaciałe ogniska, wskazujące na zarazę lub na pomór świń;

4) zlepienia i zrosty narządów jamy brzusznej, wybroczyny na otrzewnej i zewnętrznej błonie narządów jamy brzusznej, jak również owrzodzenia błon śluzowych przewodu pokarmowego, zwłaszcza jelita grubego, wskazują na pomór świń;

5) gruczoły chłonne krezki należy w każdym wypadku ponacinać, zwracając uwagę na ogniska gruźlicze, jak również na obrzmienie i zaczerwienienie gruczołów chłonnych, wskazujące na różycę, pomór i inne ostre choroby przewodu pokarmowego;

6) nerki należy w każdym wypadku dokładnie zbadać, zwracając uwagę na ich powiększenie a także zmętnienie, wskazujące na różycę, przedewszystkiem zaś należy zwracać szczególną uwagę na kropkowane, niekiedy tylko pojedyncze i w bardzo nieznacznym stopniu występujące wybroczyny, które wskazują na pomór lub zarazę świń;

7) przy badaniu mięsa należy zwracać uwagę na strupy lub ranki na skórze, które nieraz wskazują na istnienie posokowatych ognisk pod skórą lub w mięsie, powstałych wskutek obrażeń mechanicznych. Wszystkie dla oka widoczne gruczoły chłonne w jamie piersiowej i brzusznej należy dokładnie zbadać i w razie podejrzenia przeciąć, zwracając uwagę na ich powiększenie, zmętnienie i zaczerwienienie, wzbudzające podejrzenie o zarazę lub pomór świń. Przy badaniu skóry należy zwracać baczną uwagę na zaczerwienienie i kropkowane wybroczyny, wskazujące na różycę, względnie pomór i zarazę świń;

8) u knurów, wnętrów i późno wytrzebionych wieprzów należy uważać na zapach płciowy, u świń pochodzących z obszarów nadmorskich (karmionych rybami) na zapach rybny lub tranowy. W razie podejrzenia należy przeprowadzić próbę gotowania lub smażenia i w razie potrzeby powtórzyć ją w dniu następnym;

9) badanie co do włośni należy wykonać według przepisów załącznika Nr. 6.

§ 7.

Badanie owiec i kóz wykonywa się w zasadzie w sposób, wskazany przy badaniu bydła rogatego (§ 3), przytem:

1) zbędne jest szczegółowe badanie co do wągrów, wykrawanie języka, przecinanie serca, naciniwanie gruczołów chłonnych głowy, gruczołów płuc,

o ile w toku badania nie zajdzie potrzeba dokładniejszego rozpoznania;

2) szczególną uwagę należy zwracać na cewy Mieschera, pasorzyty w nosie, mózgu, płucach, wątrobie oraz na ogniska ropne, wodnicę, wychudzenie, żółtaczkę. Przepisanych przy badaniu bydła rogatego nacięć wątroby w żadnym wypadku nie wolno zaniechać;

3) u capów, rzadziej u baranów należy stwierdzić, czy mięso lub narządy nie posiadają zapachu płciowego, o ile zaś to zachodzi, należy wykonać próbę gotowania lub smażenia, którą w razie potrzeby należy powtórzyć w dniu następnym.

§ 8.

Szczególnie dokładnego badania wymagają zwierzęta wszystkich gatunków, zabite wskutek nieszczęśliwego wypadku lub z obawy, że zwierzę przed przybyciem lekarza weterynaryjnego lub oglądacza mogłoby paść albo, że mięso zwierzęcia wskutek pogorszenia się jego stanu zdrowia mogłoby znacznie stracić na wartości, wreszcie takie zwierzęta, które zostały z nieznanymi powodów zabite bez uprzedniego badania, jak również zwierzęta, na których już po śmierci naturalnej dokonano upozorowanego uboju.

W takich wypadkach należy przede wszystkim stwierdzić, czy chodzi o ubój prawidłowy, czy dorżnięcie w stanie przedśmiertnym (agonji), czy też upozorowany ubój już padłego zwierzęcia, oraz czy wnętrzności zostały wyjęte bezpośrednio po śmierci. Należy przytem mieć na uwadze, że przy uboju podczas agonji lub przy upozorowanym uboju naczynia krwionośne skóry, mięsa i narządów wewnętrznych są silnie wypełnione krwią i że u zwierząt poddanych upozorowanemu ubojowi brzeży zadanej rany ciętej lub klutej nie są nasiąknięte krwią, co należy sprawdzić przez wykonanie świeżych poprzecznych nacięć brzegów rany. Zielonawe zabarwienie powłoki brzusznej lub zapach gnilny wskazują na to, że wnętrzności nie zostały wyjęte zaraz po śmierci zwierzęcia.

Załącznik Nr. 5 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia 1929 r. (poz. 305).

Bakterjologiczne badanie mięsa.

I. Obowiązek bakterjologicznego badania mięsa.

§ 1.

Bakterjologiczne badanie mięsa należy przeprowadzać we wszystkich wypadkach podejrzenia o posocznicę lub ropnicę oraz we wszystkich wypadkach, wzbudzających podejrzenie, że mięso zawiera zarazki zatruwające mięso (zatruwacze mięsa), zwłaszcza przy uboju z konieczności, o ile już z widocznych zmian, stwierdzonych przy urzędowym badaniu przed ubojem i po uboju, niewątpliwie nie wynika, że całą sztukę należy uznać za niezdatną do spożycia.

W szczególności należy przeprowadzać bakterjologiczne badanie w wypadkach:

1) ostrego zapalenia jelit (zwłaszcza u koni i cieląt), ostrego zapalenia macicy i wymienia (zwłaszcza u krów i owiec), ostrego zapalenia płuc, opłucnej lub otrzewnej, stawów, pochewek ścięgien, racic, kopyt i pępownicy, zwłaszcza w związku z niezupełnie otorbionymi ogniskami ropnymi lub martwicowymi;

2) gwałtownych zaburzeń w ogólnym stanie zdrowia, zauważonych przed ubojem, zwłaszcza, gdy badanie po uboju nie wykazuje zmian uzasadniających te zaburzenia.

Od przeprowadzenia bakterjologicznego badania należy odstąpić, gdy posiadacz oświadczy, że zgadza się na uznanie mięsa za niezdatne.

§ 2.

Bakterjologiczne badania rozpoznawcze przeprowadzają państwowe weterynaryjne pracownie rozpoznawcze.

Minister Rolnictwa może również innym zakładom bakterjologicznym, zwłaszcza pracowniom bakterjologicznym, przy rzeźniach zezwolić na wykonywanie badania bakterjologicznego w związku z urzędowym badaniem zwierząt rzeźnych i mięsa. Zakłady takie winny się zastosować do wszystkich zarządzeń, wydanych w tym przedmiocie.

II. Pobieranie, opakowanie i przesyłanie próbek.

§ 3.

Do bakterjologicznego badania mięsa pobiera się natychmiast po ukończeniu badania oczyszczonym i wyjałowionym nożem:

1) po jednej próbce, możliwie przylegającej do kości, kształtu kostki o wymiarze 6 do 8 cm³ z mięśni przedramienia kończyny przedniej i podudzia drugostronnej kończyny tylnej;

2) po jednym mięśniowym gruczole chłonnym pachwinowym i podkolanowym wraz z otaczającą je tkanką łączną — z pozostałych dwóch kończyn;

3) całą śledzionę i jedną nerkę wraz z ich gruczołami chłonnymi, których to części nacinać nie wolno;

4) inne części narządów chorobowo zmienionych, co do których — według uznania lekarza weterynaryjnego — przypuszczać można, że w danym wypadku zawierają zarazki.

§ 4.

Pobrane próbki należy włożyć do probówek lub po owinięciu w czyste płótno albo papier nieprzemakalny — w inne szczelne naczynie, które dopełnia się możliwie otrębami, i wysłać jako pośpieszną przesyłkę pocztową do właściwej weterynaryjnej pracowni rozpoznawczej lub zakładu bakterjologicznego (§ 2).

Lekarz weterynaryjny winien podać dokładnie swoje imię, nazwisko i miejsce zamieszkania (miejscowość, powiat, województwo), jak również imię,

nazwisko i miejsce zamieszkania posiadacza zwierzęcia, dzień wykonania badania przed ubojem i po uboju i najważniejsze zauważone objawy i zmiany chorobowe.

III. Sposób badania w pracowniach rozpoznawczych (zakładach bakteriologicznych).

§ 5.

W celu stwierdzenia obecności drobnoustrojów chorobotwórczych lub należących do grupy zatruracy mięsa należy zastosować sposób umożliwiający otrzymanie wyniku badania w możliwie najkrótszym czasie, t. j. w ciągu 24 godzin.

Każdą przesłaną próbkę należy opalić aż do zwęglenia jej powierzchni i następnie przepołowić wyjałowionym nożem.

Z powierzchni jednej połowy próbki wydobywa się miazgę tkanki i sporządza się wysiewy na płytkach agarowych według naukowo uznanych metod, mających na celu uwidocznienie na pożywkach ustrojów, należących do grupy zatruracy mięsa lub innych drobnoustrojów chorobotwórczych, ważnych dla oceny mięsa lub stwierdzenia zaraźliwej choroby zwierzęcej, podlegającej urzędowemu zwalczaniu.

Drugą połowę próbki, przed sporządzeniem z niej wysiewów w wyżej wskazany sposób, poddaje się na 6 — 12 godzin postępowaniu, mającemu na celu namnażanie drobnoustrojów.

Kolonje wyrosłe na pożywkach bada się mikroskopowo (w zabarwionych mazanych preparatach i w kropli wiszącej), serologicznie (aglutynacja), przy użyciu wysokowartościowych swoistych surowic dla zatruracy mięsa, a w razie potrzeby w drodze wysiewów różniczkowych na pożywkach barwionych (barwne rzędy).

§ 6.

Jeżeli w wysiewach sporządzonych z części próbek nie poddanych namnażaniu (§ 5 ust. 4) zostaną stwierdzone zatruracy mięsa lub inne drobnoustroje chorobotwórcze, można odstąpić od dalszego badania pozostałej połowy próbek poddanych namnażaniu. Jeżeli zaś wysiewy sporządzone z części próbek, nie poddanych postępowaniu namnażania, okażą się jałowe, należy w każdym wypadku badanie ich przeprowadzić do końca.

IV. Ocena wyników badania bakteriologicznego.

§ 7.

Jeżeli w wyniku badania:

1) zostaną stwierdzone zatruracy mięsa, w szczególności prątki duru rzekomego lub prątki Gaertnera, całą sztukę zwierzęcia należy uznać za niezdatną do spożycia;

2) zostaną stwierdzone drobnoustroje, wykazujące w wysiewach tylko ogólne właściwości zatruracy mięsa, różniące się jednak przy dalszym badaniu (w kropli wiszącej, w barwnych rzędach, przez

rozkład cukrów, przy aglutynacji i t. p.), uważać należy podejrzenie o zatruracy mięsa za uzasadnione i całą sztukę uznać za niezdatną do spożycia;

3) nie zostaną stwierdzone zatruracy mięsa (pkt. 1), ani też drobnoustroje wzbudzające podejrzenie o zatruracy mięsa (pkt. 2), lecz inne drobnoustroje (ziarniaki, gronkowce, paciorkowce, drobnoustroje okrężnicowe, rozkładu i t. p.) — całą sztukę należy uznać za warunkowo zdatną;

4) nie zostaną stwierdzone zatruracy mięsa (pkt. 1), ani drobnoustroje podejrzone o zatruracy mięsa (pkt. 2), ani też drobnoustroje rozkładu (pkt. 3), lecz drobnoustroje swoiste dla zaraźliwych chorób zwierzęcych — ocenę należy uzależnić od rodzaju stwierdzonych drobnoustrojów i od wyniku urzędowego badania przed ubojem i po uboju;

5) nie zostaną stwierdzone żadne drobnoustroje (pkt. 1 — 4) — ocenę mięsa należy uzależnić jedynie od wyniku urzędowego badania przed ubojem i po uboju.

§ 8.

O wyniku badania pracownia rozpoznawcza (zakład bakteriologiczny) zawiadamia jaknajspieszniej (telegraficznie) lekarza weterynaryjnego, który nadesłał próbki. Telegraficzne zawiadomienie należy potwierdzić na piśmie.

Lekarz weterynaryjny, otrzymawszy zawiadomienie, udaje się niezwłocznie na miejsce badania i po powtórnym zbadaniu mięsa ocenia i oznakowuje mięso. Odpowiedzialność za ocenę mięsa ponosi w każdym wypadku lekarz weterynaryjny, wykonujący urzędowe badanie zwierząt rzeźnych i mięsa.

§ 9.

Bakteriologicznego badania mięsa, jak również badania mięsa po otrzymaniu wyniku badania bakteriologicznego nie należy uważać za ponowne badanie w myśl ustępu 2 art. 16 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o badaniu zwierząt rzeźnych i mięsa (Dz. U. R. P. Nr. 38, poz. 361).

V. Sposób rejestrowania.

§ 10.

Pracownie rozpoznawcze (zakłady bakteriologiczne — § 2) winny prowadzić osobny dziennik badania bakteriologicznego, zapisując w nim datę otrzymania i badania próbek, imię, nazwisko i miejsce zamieszkania (miejscowość, powiat, województwo) lekarza weterynaryjnego, który nadesłał próbki, jak również imię, nazwisko i miejsce zamieszkania posiadacza, gatunek zwierzęcia, wyszczególnienie otrzymanych i badanych próbek oraz wynik poszczególnych zastosowanych metod badania według porządku podanego w §§ 5 i 6 załącznika niniejszego.

Pracownie rozpoznawcze i zakłady bakteriologiczne winny corocznie w terminie ustanowionym przez Ministra Rolnictwa przedstawiać Ministerstwu Rolnictwa sprawozdania o ilości badanych wypadków i wyniku zastosowanych poszczególnych badań.

Załącznik Nr. 6 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Badanie co do włośni.

§ 1.

Badanie co do włośni wykonywa się zapomocą mikroskopu lub trychinoskopu (aparatu projekcyjnego).

§ 2.

Mikroskop jest odpowiedni do badania mięsa co do włośni, jeżeli umożliwi 30 — 40-krotne powiększenie, a także 100-krotne i odtwarza wyraźny i dokładny obraz badanego przedmiotu.

Trychinoskop nadaje się do badania mięsa co do włośni, jeżeli przy 70 — 80-krotnym powiększeniu wytwarza wyraźny i dokładny obraz świetlny badanego przedmiotu.

§ 3.

Oprócz mikroskopu lub trychinoskopu oglądacz, jak również lekarz weterynaryjny, o ile wykonywa badanie co do włośni, winni być zaopatrzeni w następujące narzędzia:

- 1) nóż do wycinania próbek,
- 2) małe zakrzywione nożyczki do wycinania preparatów z pobranych próbek,
- 3) ściskacze (kompresorja) do rozplaszczania i badania wyciętych z próbek preparatów,
- 4) pincetkę i dwa szpikulce,
- 5) zakraplacz, kwas octowy i ług potasowy,
- 6) odpowiednią ilość kolejno numerowanych puszek do wkładania wyciętych próbek w wypadkach równoczesnego pobierania próbek od większej ilości świń, lub z większej ilości kawałków mięsa.

§ 4.

Do badania mięsa co do włośni należy pobrać próbki:

- 1) z całej świni:
  - a) z każdej nóżki przepony w pobliżu jej przejścia w część ścięgniastą — po jednej próbce wielkości orzecha laskowego lub
  - b) w braku jednej nóżki przepony, z pozostałej drugiej nóżki dwie próbki wielkości orzecha laskowego, w braku zaś obydwóch nówek przepony — 2 próbki wielkości orzecha laskowego — z części żebrowej przepony lub mięśni brzusznych;
- 2) z połowy świni — jak z całej świni;
- 3) z poszczególnych kawałków mięsa świeżego lub przyrządzonego (szynki, słoniny i t. p.) — z różnych miejsc możliwie w pobliżu kości lub ścięgien po 3 próbki;

4) z kiełbas po cztery cienkie plasterki na każdy kilogram kiełbasy.

§ 5.

Oglądacz lub lekarz weterynaryjny winien pobierać próbki osobiście. W większych rzeźniach pobieranie próbek może być uskuteczniane przez inne osoby (skrawkarzy), które wykażą swe uzdolnienie zgodnie z przepisami § 13 rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 26 maja 1928 r. (Dz. U. R. P. Nr. 62, poz. 575).

Przy równoczesnem pobieraniu próbek z większej ilości świń lub z większej ilości kawałków mięsa, próbka z każdej świni, lub z każdego kawałka mięsa winna być wkładana do oddzielnej puszkki z wyluszczonym na niej numerem. Każda świnią lub każdy kawałek mięsa, z którego pobrano próbkę, winien być oznaczony numerem tej puszkki, do której włożono pobraną próbkę.

§ 6.

Z pobranych próbek (§ 4) należy sporządzić preparaty:

- 1) z próbek pobranych z obydwóch nówek przepony (§ 4 pkt. 1-a) — z każdej próbki po 7, razem 14 preparatów;
- 2) z próbek pobranych tylko z jednej nóżki przepony (§ 4 pkt. 1-b) — z każdej próbki po 7, razem 14 preparatów;
- 3) z próbek pobranych z mięśni przepony żebrowej lub z mięśni brzusznych (§ 4 pkt. 1-b) — z każdej próbki po 14, razem 28 preparatów;
- 4) z próbek pobranych:
  - a) ze słoniny — z każdej próbki po 4, razem 12 preparatów,
  - b) z kawałków mięsa — z każdej próbki po 6, razem 18 preparatów;
- 5) z próbek (plasterków) pobranych z kiełbas, po wyciągnięciu szpikulcem włókien, odznaczających się bledszą barwą i delikatniejszą strukturą (mięso wieprzowe) — po 6 z każdej próbki, razem 24 preparaty.

§ 7.

W celu sporządzenia preparatów wycina się małymi zakrzywionymi nożyczkami z próbki kawałeczki wielkości ziarnka owsa w kierunku układu włókien mięsnych, umieszcza się je na poszczególnych polach dolnej szklanej płytki ściskacza, przykrywa górną płytką i rozplaszcza zapomocą przykręcenia śrubek tak, aby można było przez preparat czytać zwykłe pismo drukowane.

Preparaty z mięsa suchego lub twardego należy przed umieszczeniem ich na dolnej płytce ściskacza włożyć na przeciąg 10 — 15 minut do ługu potasowego, rozcieńczonego mniej więcej podwójną ilością wody. Suche włókna rozdrabnia się zapomocą szpikulców.

§ 8.

Badanie mikroskopowe należy wykonać starannie, przesuając powoli ściskacz i oglądając kolejno każdy preparat w kierunku układu włókien mięsa, przytem należy zwracać uwagę na torebki Mieschera i złoży wapienne, mając na względzie, że niekiedy w mięsie napotyka się motylicę, mańnik octowy, roztocze i młode robaczki płucne (oblice), które przypadkowo mogą się dostać do próbek mięsa lub preparatów.

W razie wątpliwości należy podejrzany preparat zbadać przy silniejszym powiększeniu, w razie potrzeby pobrać nowe próbki i badać je w ten sposób aż do osiągnięcia pewnego wyniku. Ciemne i niewyraźne miejsca w preparacie należy rozjaśnić zapomocą kwasu octowego.

§ 9.

W wypadkach podejrzenia, że ośrodek (język, krtań, płuca, przepona, wątroba), pochodzący z danej świni, został zamieniony, należy pobrać próbki ze wszystkich ośrodków, co do których zachodzi podejrzenie zamiany, i badać je w wyżej podany sposób aż do usunięcia wątpliwości.

§ 10.

Jeżeli oglądacz wykryje włośnię lub twory podobne do włośni, to winien wszystkie pobrane z podejrzonej świni lub mięsa próbki i wszystkie z nich sporządzone preparaty przesłać natychmiast właściwemu lekarzowi weterynaryjnemu, oznaczając dokładnie w preparatach podejrzone miejsca i podając nazwisko i miejsce zamieszkania posiadacza.

§ 11.

Lekarz weterynaryjny winien przesłane próbki i preparaty zbadać niezwłocznie i o wyniku badania zawiadomić natychmiast oglądacza i właściwą władzę gminną.

§ 12.

Przy badaniu zapomocą trychinoskopu należy również badać poszczególne preparaty wolno i starannie, przesuując je kolejno w kierunku układu włókien mięsnych.

W razie wątpliwości należy podejrzone preparaty zbadać pod mikroskopem przy silniejszym powiększeniu i postępować dalej w sposób podany w § 10 załącznika niniejszego.

§ 13.

Na sporządzenie i badanie preparatów, nie licząc czasu potrzebnego do pobrania i rozmiękczenia próbek, należy zużyć co najmniej:

a. przy badaniu pod mikroskopem:

1) jeżeli próbki zostały pobrane z obydwóch lub jednej nóżki przepony — 10 minut,

- 2) jeżeli próbki zostały pobrane z mięśni przepony żebrowej, lub mięśni brzusznych — 20 minut,
- 3) jednego kawałka mięsa — 12 minut,
- 4) jednego kawałka słoniny — 10 minut,
- 5) każdego kilograma kielbasy — 15 minut;

b. przy badaniu zapomocą trychinoskopu:

- 1) jeżeli próbki zostały pobrane z obydwóch lub jednej nóżki przepony — 6 minut,
- 2) jeżeli próbki zostały pobrane z mięśni przepony żebrowej, lub mięśni brzusznych — 12 minut,

- 3) jednego kawałka mięsa — 7 minut,
- 4) jednego kawałka słoniny — 6 minut,
- 5) każdego kilograma kielbasy — 10 minut.

Ilość badań co do włośni, wykonanych przez jednego oglądacza w przeciągu jednej doby, nie powinna przekraczać:

1) przy badaniu pod mikroskopem:

- 36 całych lub połów świń, lub
- 30 kawałków mięsa, lub
- 36 kawałków słoniny, lub
- 25 kg kielbasy;

2) przy badaniu zapomocą trychinoskopu:

- 60 całych lub połów świń, albo
- 55 kawałków mięsa, lub
- 60 kawałków słoniny, lub
- 40 kg kielbasy.

W wyjątkowych wypadkach wojewoda (Komisarz Rządu m. st. Warszawy) może w razie koniecznej potrzeby na pewien, ściśle określony, czas zezwolić na powiększenie wyżej podanych ilości dniennych badań do 20%.

§ 14.

Oglądacz, jak również lekarz weterynaryjny, wykonywający badanie co do włośni, winni prowadzić osobny dziennik według załączonego wzoru, w którym należy zapisać osobno każde badanie, a wynik badania stwierdzić własnoręcznym podpisem.

W rzeźniach, w których badanie co do włośni wykonywa kilka osób, może być prowadzony jeden wspólny dziennik, wynik badania jednak stwierdzić winna własnoręcznym podpisem osoba, która wykonała badanie.

W razie pobrania próbek przez skrawkarza (§ 5) wypełnienie rubryki 2-jej dziennika przez oglądacza, wykonywającego badanie co do włośni, jest zbędne, o ile nie zostaną stwierdzone włośnię.

Skrawkarz, pobierający próbki, winien prowadzić osobny dziennik, w którym zapisuje numer bieżący, datę, imię i nazwisko posiadacza, imię i nazwisko oglądacza, wykonywającego badanie co do włośni i wynik badania.

Dzienniki po zakończeniu roku winny być przechowywane w przeciągu następnych dwóch lat.

Wzór do zał. Nr. 6 do rozp. Min. Roln. z dnia 29 stycznia 1929 r. (poz. 305).

(Str. 1).

DZIENNIK BADANIA CO DO WŁOŚNI

Imię i nazwisko oraz miejsce zamieszkania oglądacza .....

lekarza weterynaryjnego .....

Obwód badania .....

Powiat .....

Województwo .....

rozpoczęto dn. .... 19..... r.

zakończono dn. .... 19..... r.

(Str. 2).

Nr. bieżący	Imię i nazwisko oraz miejsce za- mieszkania posia- dacza	Nr. Nr. pobra- nych próbek	dzień i godzina	wynik	dzień wysłania próbek i prepa- ratów z poda- niem nazwiska lekarza wetery- naryjnego	podpis	u w a g i
			b a d a n i a				
1	2	3	4	5	6	7	8

Załącznik Nr. 7 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Ocena mięsa zwierząt dotkniętych gruźlicą.

I. Za niezdatne należy uznać:

- 1) całą sztukę razem z narządami, jeżeli zwierzę wskutek gruźlicy jest zupełnie wychudzone;
- 2) narządy i części, w których ujawniono zmiany gruźlicze.

Cały narząd (np. płuca, wątrobę, opłucną, otrzewną i t. p.) należy uznać za dotknięty gruźlicą bez względu na ilość i wielkość ujawnionych ognisk gruźliczych i stopień ich rozprzestrzenienia, nawet wówczas, gdy narząd sam nie zawiera zmian gruźliczych, lecz zmiany takie ograniczają się do przynależnych gruczołów chłonnych.

Przy gruźlicy gruczołów chłonnych krezkowych należy uznać za gruźliczą tylko przynależną część jelit, t. j. tylko jelita cienkie lub tylko jelita grube wraz z przynależną częścią krezki.

U świń jelita należy uznać za zdatne, jeżeli ogniska gruźlicze, stwierdzone tylko w gruczołach chłonnych krezkowych, są zupełnie suche, zserowaciałe lub zwapniałe.

II. Za warunkowo zdatne po nieszkodliwym usunięciu części niezdatnych (dział I pkt. 2) należy uznać:

1) całą sztukę, jeżeli zwierzę nie jest zupełnie wychudzone (dz. I pkt. 1) i jeżeli można przypuszczać, że gruźlica świeżo wtargnęła do obiegu krwi—przypuszczenie takie jest uzasadnione:

- a) jeżeli gruzelki gruźlicze znajdują się w narządach, do których gruźlica może się przedostać jedynie drogą wielkiego obiegu krwi i gruzelki te nie są jeszcze zmętniałe i nie przekraczają wielkości ziarenka prosa lub
- b) jeżeli u gruźliczych zwierząt zostanie stwierdzony obrzęk śledziony i gruczołów chłonnych mięsa, którego przyczyna w inny sposób nie może być uzasadniona.

Na możliwość świeżego wtargnięcia gruźlicy do wielkiego obiegu krwi należy szczególną zwracać uwagę przy niezupełnie otorbionych ogniskach gruźliczych, jak również przy promienistym zserowaceni u ognisk gruźliczych (gruźlicze nacieczenie);

2) poszczególne ćwierci mięsa, w których zostanie stwierdzone chociażby tylko jedno ognisko w kościach lub gruczołach chłonnych mięśni, a ognisko to nie jest zupełnie suche i zupełnie zserowaciałe lub zwapniałe (dz. III pkt. 2), z wyjątkiem wypadków uznania całej sztuki za niezdatną (dz. I pkt. 1) lub warunkowo zdatną (dz. II pkt. 1).

III. Za mniej wartościową, z wyjątkiem uznania całej sztuki lub poszczególnych ćwierci za niezdatne (dz. I) lub warunkowo zdatne (dz. II) po nieszkodliwym usunięciu części niezdatnych do spożycia (dz. I pkt. 2) należy uznać:

1) całą sztukę, jeżeli gruźlica obejmuje dwa lub więcej narządów i zmiany gruźlicze w poszczególnych narządach są znacznie rozprzestrzenione;

2) poszczególne części, w których stwierdzone zostały zupełnie suche, zserowaciałe lub zwap-

niałe ogniska gruźlicze w kościach lub gruczołach chłonnych mięśni.

Załącznik Nr. 8 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Ocena mięsa świń, dotkniętych pomorem lub zarazą świń.

I. Za niezdatne do spożycia należy uznać:

1) całą sztukę razem z narządami, jeżeli świnia jest wychudzona lub jeżeli zostaną stwierdzone zmiany chorobowe (wiotkość, wodnistość, szare lub ciemno-czerwone zabarwienie) nie tylko w narządach, skórze, tłuszczu, lecz również w mięśniach;

2) wszystkie narządy wewnętrzne, jak również części skóry, wykazujące zmiany chorobowe, jeżeli zostanie stwierdzony ostry przebieg pomoru lub zarazy świń, a nie zachodzą warunki wskazane w pkt. 1;

3) tylko poszczególne narządy, wykazujące zmiany chorobowe w wypadkach przewlekłego przebiegu pomoru lub zarazy świń, gdy przed ubojem nie zauważono zabarzeń w ogólnym stanie zdrowia, po uboju zaś zostały stwierdzone tylko zmiany pozostałe po tych chorobach (blizny lub zrosty narządów jamy brzusznej lub piersiowej, strupy na błonie śluzowej jelit, zserowaciałe i zupełnie otorbione ogniska w płucach lub gruczołach chłonnych).

II. Za warunkowo zdatną należy uznać całą sztukę oprócz narządów wewnętrznych i części uznanych za niezdatne (dz. I pkt. 2), jeżeli zostaną stwierdzone objawy i zmiany ostrego przebiegu pomoru lub zarazy świń (wybroczyny na błonach surowiczych, w płucach, w nerkach, ciemno-czerwone zabarwienie i obrzmienie gruczołów chłonnych mięsnych), a nie zachodzą warunki wskazane w dz. I pkt. 1.

Załącznik Nr. 9 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Ocena mięsa świń, dotkniętych różycą.

I. Za niezdatne do spożycia należy uznać:

1) całą sztukę razem z narządami, jeżeli świnia jest wychudzona lub jeżeli zostaną stwierdzone zmiany chorobowe nie tylko w narządach, skórze, tłuszczu, lecz także w mięśniach (wiotkość, wodnistość, szare lub ciemno-czerwone zabarwienie);

2) wszystkie narządy wewnętrzne, jak również części skóry, wykazujące zmiany chorobowe, w wypadkach, gdy niema zmian chorobowych mięśni (pkt. 1);

3) tylko chorobowo zmienione części skóry, jeżeli zostanie stwierdzona różycyca w postaci pokrzywki;

4) tylko serce, jeżeli zostaną stwierdzone zmiany na zastawkach sercowych, pozostałe po różycy.

II. Za warunkowo zdatną należy uznać całą sztukę oprócz narządów i części chorobowo zmienionych (dz. I pkt. 2), jeżeli zostaną stwierdzone zmia-

ny chorobowe w narządach wewnętrznych, w skórze i tłuszczu, lecz niema zmian w mięśniach (dz. I pkt. 1).

Załącznik Nr. 10 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Ocena mięsa zwierząt, dotkniętych włośnicą.

I. Za niezdatne do spożycia należy uznać:

- 1) całą sztukę oprócz tłuszczu:
  - a) jeżeli mięso, bez względu na ilość włośni, jest wodniste lub szaro zabarwione,
  - b) jeżeli w więcej niż w połowie badanych preparatów zostanie stwierdzone choćby po jednym tylko włośniu,
  - c) jeżeli nie mogą być wypełnione warunki, wskazane w dziale II pkt. 1;

2) kiełbasy i poszczególne kawałki mięsa, bez względu na ilość stwierdzonych włośni.

II. Za warunkowo zdatne należy uznać:

1) całą sztukę, jeżeli włośnię stwierdzono tylko w mniej niż połowie badanych preparatów, lecz tylko wówczas, gdy wojewoda (Komisarz Rządu m. st. Warszawy), na podstawie sprawdzenia stanu urządzeń danej rzeźni, zezwoli na poddanie mięsa i narządów wewnętrznych działaniu pary w osobnych aparatach (sterylizatorach), wskazujących automatycznie ciepłotę w wewnętrznych warstwach mięsa;

2) tłuszcz w wypadkach, wymienionych w dziale I, pkt. 1;

3) poszczególne kawałki słoniny, po zupełnym usunięciu z niej włókien mięsnych, bez względu na ilość stwierdzonych włośni.

Załącznik Nr. 11 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Ocena mięsa świń, owiec i kóz, zawierających węgry szkodliwe dla ludzi (*cysticercus cellulosa*).

I. Za niezdatną do spożycia należy uznać całą sztukę oprócz tłuszczu:

1) jeżeli mięso, bez względu na ilość węgry, jest wodniste lub szaro zabarwione;

2) jeżeli w większej ilości przekrojów (nacięć) wielkości dłoni (średnio 8 cm × 8 cm), wykonanych zwłaszcza w mięśniach najczęściej nawiedzanych przez węgry, zostanie stwierdzone co najmniej po 2 węgry w żywym lub martwym stanie — węgryca w znacznym stopniu.

II. Za warunkowo zdatne należy uznać:

1) tłuszcz — w wypadkach uznania mięsa za niezdatne z powodu węgrycy (dz. I);

2) całą sztukę łącznie z tłuszczem, jeżeli węgry zostaną stwierdzone w mniejszej ilości niż to przewiduje dz. I pkt. 2, a mięso nie jest wodniste lub szaro zabarwione (dz. I pkt. 1) — węgryca w nieznanym stopniu.

III. Za zdatne do spożycia należy uznać narządy (wątrobę, śledzionę, nerki, żołądek, jelita, mózg, rdzeń kręgowy, wymiona i t. p.) w wypadkach wy-

mienionych w dz. I pkt. 2 i w dz. II, jeżeli narządy te przy najdokładniejszym badaniu okażą się zupełnie wolne od węgry.

Załącznik Nr. 12 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Ocena mięsa bydła rogatego, zawierającego węgry szkodliwe dla ludzi (*cysticercus inermis*).

I. Za niezdatną do spożycia należy uznać całą sztukę, oprócz tłuszczu:

1) jeżeli mięso jest wodniste lub szaro zabarwione;

2) jeżeli w większej ilości przekrojów (nacięć) wielkości dłoni (średnio 8 × 8 cm), wykonanych zwłaszcza w mięśniach najczęściej nawiedzanych przez węgry, zostaną stwierdzone co najmniej po 2 węgry w żywym lub martwym stanie — węgryca w znacznym stopniu.

II. Za warunkowo zdatne należy uznać:

1) tłuszcz — w wypadkach uznania mięsa za niezdatne z powodu węgrycy (dz. I),

2) całą sztukę łącznie z tłuszczem:

a) jeżeli węgry zostaną stwierdzone w mniejszej ilości, niż to przewiduje dz. I pkt. 2, a mięso nie jest wodniste lub szaro zabarwione (dz. I pkt. 1) — węgryca w nieznanym stopniu,

b) jeżeli oprócz węgry w sercu, języku lub mięśniach żuchwy zostanie stwierdzony tylko jeden węgry w mięśniach całej sztuki (jednowągrowatość), a sztuka nie może być poddana przechłodzeniu lub zamrożeniu, przewidzianym w dz. III pkt. 2.

III. Za zdatne do spożycia należy uznać:

1) narządy (wątrobę, śledzionę, nerki, żołądek, jelita, mózg, rdzeń kręgowy, wymiona i t. p.) w wypadkach, wymienionych w dz. I pkt. 2 i dz. II pkt. 2 lit. a i b, jeżeli narządy te przy najdokładniejszym zbadaniu okażą się zupełnie wolne od węgry;

2) całą sztukę jednowągrowatą (dz. II pkt. 2 lit. b) po poddaniu jej przechłodzeniu lub zamrożeniu w chłodni lub zamrażalni, odpowiadającej warunkom podanym w dziale IV i V.

IV. Przetrzywanie jednowągrowatych sztuk bydła rogatego w chłodniach winno odbywać się pod następującymi warunkami:

1) sztuka oznakowana, jako warunkowo zdatna, może być umieszczona w chłodni po jej ostudzeniu i całkowitem obeschnięciu;

2) sztukę należy umieścić w osobnym, należyście zamkniętym oddziale chłodni, w sposób zabezpieczający dostęp powietrza do wszystkich części mięsa;

3) sztukę należy oznaczyć wyraźnym i trwałym napisem, uwidaczniającym datę umieszczenia mięsa w chłodni;

4) temperatura w chłodni winna być stale utrzymywana od 0° do + 4°C i codziennie kontrolowana;

5) w celu kontrolowania wilgotności powietrza, chłodnia winna być zaopatrzona w automatyczny hydrometr, sprawdzany okresowo przez fachowca;

6) dopuszczalna jest następująca wilgotność powietrza w chłodni:

przy temperaturze	0°C	—	najwyżej do	88%
	+ 1°C	—	"	85%
	+ 2°C	—	"	81%
	+ 3°C	—	"	78%
	+ 4°C	—	"	75%

7) po upływie 21 dni i po sprawdzeniu przez właściwego lekarza weterynaryjnego, że mięso jest dobrze zachowane i niezepsute, należy usunąć poprzednio nałożone pieczęcie i mięso oznakować jako zdatne.

V. Przechowywanie jednowągrowatych sztuk bydła rogatego w zamrażalnicach winno odbywać się pod następującymi warunkami:

1) przy umieszczaniu mięsa w zamrażalnicach obowiązują warunki podane w dz. IV, pkt. 1, 2, 3 i 7, a pozatem:

2) temperatura w zamrażalni winna być stale utrzymywana co najmniej od -6°C do -8°C niżej zera i codziennie kontrolowana;

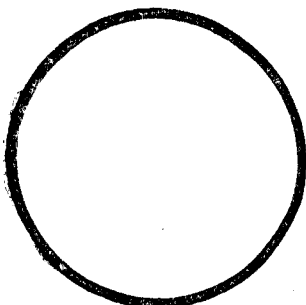
3) po upływie 21 dni odtajanie mięsa winno odbywać się powoli, możliwie przy temperaturze $+5$ do $+6^{\circ}\text{C}$ i wilgotności nieprzekraczającej 75%, pleśń z powierzchni mięsa należy usunąć przed odtajaniem mięsa, a ćwiartowanie mięsa wykonać dopiero po odtajaniu.

Załącznik Nr. 13 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

WZORY PIECZĘCI DO ZNAKOWANIA MIĘSA KRAJOWEGO.

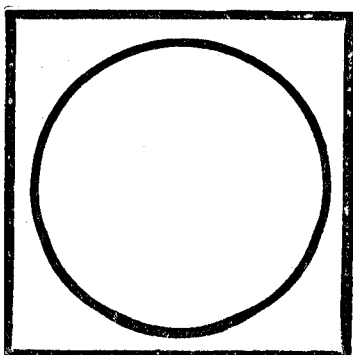
I. Kształt pieczęci.

Wzór Nr. 1.

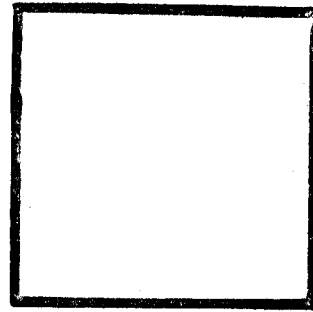
Zdatne.

Wzór Nr. 2.

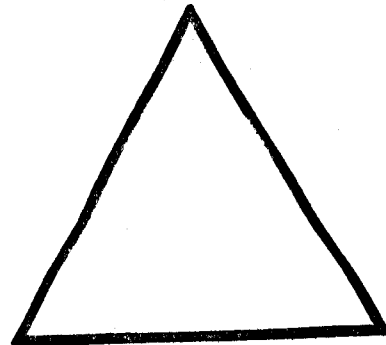
mniej wartościowe.

Wzór Nr. 3.

warunkowo zdatne.

Wzór Nr. 4.

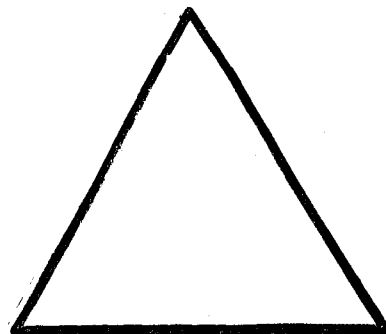
niezdatne.

Wzór Nr. 5.

zdatne.
(mięso zwierząt jednokopytowych).

Wzór Nr. 6.

niezdatne.
(mięso zwierząt jednokopytowych).

Wzór Nr. 7.

wolne od włośni.

II. Wzory (przykłady) napisów na pieczęciach.

Wzór Nr. 1.

Wzór Nr. 2.

Wzór Nr. 3.

Wzór Nr. 4.

Wzór Nr. 5.

Wzór Nr. 6.

Wzór Nr. 7.

Wzór Nr. 8.

Wzór Nr. 9.

Wzór Nr. 10.

Wzór Nr. 11.

Wzór Nr. 12.

Wzór Nr. 13.

Wzór Nr. 14.

Wzór Nr. 15.

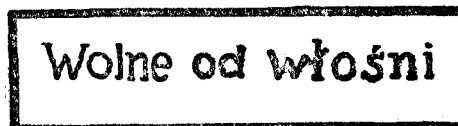
Wzór Nr. 16.

Wzór Nr. 17.

Wzór Nr. 18.

III. Objaśnienia do wzorów pieczęci.

A. Kształt pieczęci:

- Wzór Nr. 1 dla mięsa zdatnego bydła rogatego, cieląt, świń, owiec i kóz,
 „ Nr. 2 dla mięsa mniej wartościowego bydła rogatego, cieląt, świń, owiec i kóz,
 „ Nr. 3 dla mięsa warunkowo zdatnego bydła rogatego, cieląt, świń, owiec i kóz,
 „ Nr. 4 dla mięsa niezdatnego bydła rogatego, cieląt, świń, owiec i kóz,
 „ Nr. 5 dla mięsa zdatnego zwierząt jednokopytowych,
 „ Nr. 6 dla mięsa niezdatnego zwierząt jednokopytowych,
 „ Nr. 7 dla mięsa wieprzowego wolnego od włośni.

B. Wzory (przykłady) napisów na pieczęciach:

a) mięso zdatne:

- Wzór Nr. 1 dla ogładczy w obwodach oznaczonych według nazwy miejscowości,
 „ Nr. 2 dla ogładczy w obwodach oznaczonych według bieżących numerów,
 „ Nr. 3 dla lekarzy weterynaryjnych wyznaczonych jako organ badania dla danego obwodu,
 „ Nr. 4 dla rzeźni miejskiej, w której urzędowe badanie wykonywają lekarze weterynaryjni,
 „ Nr. 5 dla rzeźni publicznej, w której urzędowe badanie wykonywają lekarze we-

- Wzór Nr. 6 terynaryjni, gdy w miejscowości znajduje się kilka rzeźni, dla rzeźni wywozowej, w której urzędowe badanie wykonywają lekarze weterynaryjni, gdy w tej miejscowości znajdują się również rzeźnie publiczne,
- " Nr. 7 dla rzeźni publicznej, w której urzędowe badanie wykonywają oglądacze,
- " Nr. 8 dla rzeźni miejskiej, w której urzędowe badanie wykonywają oglądacze,
- " Nr. 9 dla państwowych lekarzy weterynaryjnych,
- " Nr. 10 dla innych lekarzy weterynaryjnych, którzy wykonywają urzędowe badanie poza obrębem przydzielonego im obwodu badania,

żej, pochodzi ze zwierząt, poddanych ubojowi w . . . . . rzeźni . . . . . dnia . . . . .

Zwierzęta te zostały przed ubojem i po uboju przezemnie zbadane i uznane za wolne od zaraźliwych chorób zwierzęcych.

Mięso uznałem za zdatne do spożycia bez ograniczeń, mięso zaś wieprzowe również za wolne od włośni.

" " " dnia " " " 19. " r.

lekarz weterynaryjny

b) mięso mniej wartościowe (nie wolno znakować oglądaczom):

oglądacz mięsa

- Wzór Nr. 11 dla rzeźni, w której jako organ badania jest wyznaczony lekarz weterynaryjny,
- " Nr. 12 dla obwodu, w którym jako organ badania jest wyznaczony lekarz weterynaryjny,

pieczęć umieszczona na mięsie

c) mięso warunkowo zdatne (nie wolno znakować oglądaczom):

Załącznik Nr. 15 do rozp. Min. Roln. z dnia 29 stycznia 1929 r. (poz. 305).

- Wzór Nr. 13 dla rzeźni, w której jako organ badania jest wyznaczony lekarz weterynaryjny,
- " Nr. 14 dla obwodu, w którym jako organ badania jest wyznaczony lekarz weterynaryjny,

Wzór uchwały

o urządzeniu miejsca do sprzedaży mięsa mniej wartościowego (taniej jatki).

W związku z §§ . . . . . rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 29 stycznia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 305) uchwała się dla całego obszaru gminy . . . . . co następuje:

§ 1.

W gminie . . . . . przy rzeźni . . . . . przy ulicy . . . . . urządza się taniej jatkę do sprzedaży mięsa uznanego za mniej wartościowe, jak również mięsa warunkowo zdatnego po poddaniu go zabiegom, mającym na celu jego unieszkodliwienie.

§ 2.

Mięsa zdatnego do spożycia w taniej jatce sprzedawać nie wolno.

§ 3.

Sprzedaż mięsa mniej wartościowego w innym miejscu, niż w taniej jatce, w obrębie gminy . . . . . jest zakazana.

§ 4.

Do sprzedaży w taniej jatce zarząd gminy . . . . . może za każdorazowym uprzednim zezwoleniem

e) mięso badane co do włośni:

- Wzór Nr. 18 dla mięsa wolnego od włośni.

Załącznik Nr. 14 do rozp. Min. Roln. z dnia 29 stycznia 1929 r. (poz. 305).

Świadectwo.

Pan " " " z " " " gmina " " " powiat " " " województwo " " " wywozi z " " " do " " " następujące mięso (rodzaj, ilość i t. p.)

Wymienione powyżej mięso, oznakowane przezemnie pieczęciami, których wzór podaje się poni-

niem dopuścić również mięso mniej wartościowe, pochodzące z innej miejscowości.

§ 5.

Zarząd gminy . . . . . przejmuje na własny rachunek użytkowanie — sprzedaż — mięsa wymienionego w §§ 1 i 4 i wypłaca uzyskaną kwotę posiadaczowi po potrąceniu opłat ustalonych w § 11.

§ 6.

Zarząd gminy . . . . . przynajmniej na 12 godzin przed rozpoczęciem sprzedaży mięsa w taniej jatce ogłasza czas sprzedaży i rodzaj oraz cenę sprzedawanego mięsa. Tej samej treści ogłoszenie zostanie umieszczone w taniej jatce podczas sprzedaży.

§ 7.

Cenę przyjętego przez zarząd gminy . . . . . do użytkowania — sprzedaży — mięsa ustala lekarz weterynaryjny, wykonywający urzędowe badanie — lekarz weterynaryjny, będący kierownikiem rzeźni.

Posiadacz mięsa niezadowolony z wysokości ustalonej ceny może żądać ponownego ustalenia jej przez komisję wyznaczoną przez zarząd gminy w składzie wspomnianego w ustępie poprzednim lekarza weterynaryjnego, jednego rzeźnika i jednego obywatela gminy.

Cena ustalona przez komisję jest dla posiadacza obowiązująca.

§ 8.

Mięso niesprzedane w wyznaczonym terminie (§ 6) podlega przed ponownym dopuszczeniem do sprzedaży sprawdzeniu przez lekarza weterynaryjnego, czy nadaje się jeszcze do spożycia, w razie potrzeby — winna być ponownie ustalona cena mięsa z zastosowaniem przepisów § 7.

Jeżeli mięso przy sprawdzeniu okaże się niezdatne do spożycia, podlega nieszkodliwemu usunięciu.

§ 9.

Mięso przeznaczone do sprzedaży w taniej jatce winno być podzielone na kawałki o wadze do 1 kg; ilość sprzedana w ciągu dnia jednemu nabywcy nie może przewyższać 3 kg.

§ 10.

Nabywca mięsa z taniej jatki winien je użytkować wyłącznie we własnym gospodarstwie domowym.

Rzeźnikom, masarzom i osobom handlującym mięsem, nabywanie mięsa z taniej jatki jest wzbronione.

Inne osoby i zakłady, wymienione w § 42 rozporządzenia Ministra Rolnictwa z dnia 29 stycznia 1929 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32, poz. 305) mogą nabywać mięso z taniej jatki tylko za uprzednim zezwoleniem

władzy nadzorczej i pod warunkami zastrzeżonymi w tem rozporządzeniu.

§ 11.

Z kwot uzyskanych za użytkowanie — sprzedaż — mięsa w taniej jatce potrąca się koszty za:

- 1) korzystanie z taniej jatki gr . . . . od 1 kg
- 2) przetopienie tłuszczu " . . . . " " "
- 3) przegotowanie w wodzie " . . . . " " "
- 4) preparowanie " . . . . " " "
- 5) peklowanie (solenie) " . . . . " " "
- 6) ogłoszenie o sprzedaży — rzeczywiste koszty
- 7) przeniesienie (przywóz mięsa do taniej jatki, o ile tego nie uskuteczni posiadacz) — rzeczywiste koszty.

. . . . . dnia . . . . .

Zarząd gminy

Klauzula zatwierdzenia władzy nadzorczej

Załącznik Nr. 16 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Unieszkodliwianie mięsa warunkowo zdatnego.

Mięso warunkowo zdatne w celu unieszkodliwienia poddaje się jednemu z następujących zabiegów:

1) Przetopieniu, które stosuje się tylko do tłuszczu.

Przetopienie należy tylko wtenczas uznać za wystarczające, jeżeli przy przetopieniu w otwartych kotłach tłuszcz zupełnie się rozpywa, przy przetopieniu zaś w aparatach parowych — osiągnął niewątpliwie ciepłotę co najmniej 100° C.

2) Gotowaniu w wodzie, które stosuje się do mięsa, tłuszczu i narządów wewnętrznych.

Gotowanie należy dopiero wówczas uznać za dostateczne, jeżeli mięso bydła rogatego, owiec i kóz w wewnętrznych warstwach jest zabarwione szaro, a mięso wieprzowe — szaro-biało, i ciecz spływająca ze świeżych nacięć nie posiada już czerwonej barwy. Mięso i tłuszcz należy przedtem pokrajać na kawałki, nie grubsze niż 10 cm i pozostawić co najmniej 2½ godziny we wrzącej wodzie.

3) Preparowaniu, które stosuje się do mięsa, tłuszczu i narządów wewnętrznych.

Preparowanie mięsa można wykonać w osobnych aparatach, wykazujących automatycznie w wewnętrznych warstwach mięsa ciepłotę, lub w zwyczajnych kotłach parowych. Mięso i tłuszcz należy przedtem pokrajać na kawałki nie grubsze niż 15 cm.

Przy parowaniu w wymienionych aparatach, po osiągnięciu ciepłoty w najgłębszych warstwach mięsa do 80°C, należy mięso poddać działaniu pary w cią-

gu co najmniej 10 minut, a w zwyczajnych kotłach parowych — co najmniej w ciągu 2-ch godzin.

Mięso należy uznać za dostatecznie przeparowane, jeżeli po przeparowaniu odpowiada warunkom wskazanym w pkt. 2.

4) Peklowaniu (soleniu), które nie ma zastosowania do mięsa, tłuszczu i narządów:

- a) zawierających pasorzyty szkodliwe dla zdrowia ludzkiego,
- b) w wypadkach gruźlicy,
- c) w razie stwierdzenia w mięsie przy badaniu bakterjologicznem drobnoustrojów rozkładu i t. p. (załącznik Nr. 5 § 7 pkt. 3).

W celu peklowania (solenia) należy pokrajać mięso na kawałki o wadze nie niżej 2½ kg i kawałki te włożyć w czystą sól kuchenną lub roztwór, składający się co najmniej z 20 części soli kuchennej na 100 części wody. Peklowanie (solenie) winno trwać co najmniej 3 tygodnie. Sól lub roztwór soli, po ukończeniu peklowania (solenia), należy w każdym wypadku nieszkodliwie usunąć.

Jeżeli wyżej podany roztwór soli kuchennej został wstrzyknięty do mięsa pod ciśnieniem lub zapomocą strzykawki, czas peklowania może być skrócony do 14 dni.

5) Przechłodzeniu lub zamrożeniu mięsa, które stosuje się wyłącznie do mięsa bydła rogatego, zawierającego tylko pojedyncze wągry (załącznik Nr. 12 dz. III pkt. 2) i może się odbywać tylko w chłodniach, lub w zamrażalnicach, odpowiadających warunkom określonym w załączniku Nr. 12 dz. IV i V.

Załącznik Nr. 17 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Nieszkodliwe usuwanie mięsa, uznanego za niezdatne do spożycia.

Nieszkodliwe usuwanie mięsa niezdatnego (całych sztuk zwierząt, części ich i narządów) skutecznia się przy zastosowaniu następujących zabiegów:

- 1) gotowania w wodzie lub w parze do zupełnego rozgotowania mięsa,
- 2) działania środkami chemicznymi do zupełnego rozpadu mięsa,
- 3) spalania na popiół,
- 4) zagrzebania (zakopania).

Przy zastosowaniu zabiegów, wymienionych powyżej w pkt. 1, 2 i 3, unieszkodliwienie mięsa jest najpewniejsze, najwięcej zaś wskazane są zabiegi, wymienione w pkt. 1 i 2, ponieważ umożliwiają należyte wykorzystanie mięsa na cele techniczne.

Gdzie nie można zastosować zabiegów, wymienionych w pkt. 1, 2 i 3, z konieczności należy ograniczyć się do zagrzebania (zakopania). Przed zakopaniem mięso należy ponacinać jaknajgłębiej i nacięciami zasypać wapnem albo zalać naftą, nieoczyszczonym

kwasem karbolowym lub innemi środkami uniemożliwiającymi spożycie mięsa.

Przy zakopywaniu należy ściśle przestrzegać, aby mięso było pokryte warstwą ziemi, grubą co najmniej na 1 m.

Do zakopywania niezdatnego mięsa należy wyznaczyć miejsca odosobnione, możliwie wysoko położone, suche, znajdujące się zdala od siedzib ludzkich, dróg publicznych, stajen, studzien i wodopojów, naturalnych zbiorników wody i pastwisk. Do tego celu w szczególności nieodpowiednie są grunta:

- 1) zawierające glinę lub próchnicę,
- 2) położone w pobliżu źródeł,
- 3) przeznaczone do wybierania piasku i żwiru,
- 4) posiadające wysoki poziom wody zaskórnej (na głębokości 2 metrów i wyżej).

Miejsce przeznaczone do zakopywania mięsa należy ogrodzić lub obwałować w sposób uniemożliwiający dostęp zwierząt.

Jeżeli zakopywanie mięsa odbywa się na grzebowiskach gminnych, zwłaszcza odległych, należy stosować konieczne środki ostrożności, w szczególności mięso przed odesłaniem na grzebowisko należy ponacinać i zasypać lub zalać środkiem uniemożliwiającym spożycie.

Przewóz mięsa na grzebowisko, jak również do rakarni lub do zakładów, w których mięso ma być poddane przeróbce na cele techniczne, winien się odbywać w zamkniętych wozach lub pod konwojem.

Załącznik Nr. 18 do rozp.
Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).

Oczyszczanie i odkażanie.

Nacinania części chorobowo zmienionych należy zaniechać w wypadkach, gdy już bez nacinania można rozpoznać chorobę i stopień jej rozprzestrzenienia w poszczególnych narządach.

W celu oczyszczenia i odkażenia należy:

1) noże, a w razie potrzeby również i pochewki do noży, dokładnie oczyścić i wygotować w 2%-ym roztworze sody. Trzonki noży, mające szczeliny i szpary, należy zniszczyć;

2) ręce dokładnie umyć w ciepłej wodzie mydłem i, o ile możności, szczotką;

3) w razie stwierdzenia zaraźliwej choroby zwierzęcej lub jej podejrzenia, a przede wszystkim w wypadkach księgosuszu, wąglika, szelestnicy, zarazy dziczyzny i bydła rogatego, nosaczyny, pryszczycy, ospy owczej i wścieklizny, należy natychmiast po ukończeniu badania oczyścić obuwie, odzież, obnażone części ciała i ręce według obowiązujących przepisów oraz odkazić 2% roztworem kwasu karbolowego, lizolu lub kreoliny, a w razie braku tych środków spirtusem lub wódką.

(Strona 1).

Województwo .....

Powiat .....

Obwód badania .....

Załącznik Nr. 21 do rozp. Min.
Roln. z dn. 29 stycznia 1929 r. (poz. 305).wysłać najpóźniej do 10-go pierwszego
miesiąca kwartału.

**WYKAZ KWARTALNY ZWIERZĄT
PODDANYCH URZĘDOWEMU BADANIU.**

W czasie od 1-go ..... do ..... zostały poddane
urzędowemu badaniu:

Miesiąc	jednokopytowe	buhaje	wofy	krowy	jąłownik		świnie	owce	kozy	U w a g i	
					powyżej	ciężta, poniżej					
1	2	3	4	5	3 miesiące	6	7	8	9	10	11
Razem:											

Zestawione według dziennika badania

..... dn. .... 19..... r. (podpis) .....

ogładc
lek. wet.
zastępca
organ. bad.

(Strona 2).

KARTA POCZTOWA

Do
MINISTERSTWA ROLNICTWA
(Departament Weterynarji)

w Warszawie.

Województwo .....
 Powiat .....
 Obwód badania .....

(Strona 1).

Załącznik Nr. 22 do rozp. Min. Roln. z dn. 29 stycznia
 1929 r. (poz. 305).

Z E S T A W I E N I E

wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa dokonanego przez oglądaczy.

Rok 19.....

Zestawiono na podstawie dziennika urzędowego badania.

....., dn. .... 19..... r.

(podpis)

.....
 oglądacz

Zestawienie należy wystać najpóźniej do 15 stycznia każdego roku do właściwego powiatowego lekarza weterynaryjnego.

(Strona 2).

A.

B A D A N I E P R Z E D U B O J E M.

Zezwolono na ubój								Na ubój nie zezwolono i przekazano lek. weter.								Zakazano uboju								Na żądanie posiadacza poddano sprawdzeniu przez lek. wet.								Wynik badania oglądacza został przy sprawdzeniu:					
buhajów	wołów	krów	jałownika powyż.		cieląt poniżej		świń	owiec	kóz	buhajów	wołów	krów	jałownika powyż.		cieląt poniżej		świń	owiec	kóz	buhajów	wołów	krów	jałownika powyż.		cieląt poniżej		świń	owiec	kóz	zatwierdzone	niezatwierdzone						
1	2	3	3 mies.	4	5	6	7	8	9	10	11	3 mies.	12	13	14	15	16	17	18	19	3 mies.	20	21	22	23	24	25	26	27	3 mies.	28	29	30	31	32	33	34

(Dalszy ciąg strony 2).

B.

B A D A N I E P O U B O J U.

Badanie wykonano bez badania przed ubojem								Przekazano lekarzowi weter. do badania								Poddano sprawdzeniu przez lekarza weter. na żądanie posiadacza								Wynik badania oglądacza został przy sprawdzeniu:							
buhajów	wołów	krów	jałownika powyżej		cieląt poniżej		świń	owiec	kóz	buhajów	wołów	krów	jałownika powyżej		cieląt poniżej		świń	owiec	kóz	buhajów	wołów	krów	jałownika powyżej		cieląt poniżej		świń	owiec	kóz	zatwierdzone	niezatwierdzone
1	2	3	3 mies.	4	5	6	7	8	9	10	11	3 mies.	12	13	14	15	16	17	18	19	3 mies.	20	21	22	23	24	25	26			

(Strona 1).

Województwo .....

Powiat .....

Obwód badania .....

Załącznik Nr. 23 do rozp. Min. Roln. z dnia 29 stycznia
1929 r. (poz. 305).**Z E S T A W I E N I E**

wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa
dokonanego przez lekarzy weterynaryjnych.

Rok 19.....

Mięso niezdatne do spożycia.

Zestawiono na podstawie dziennika urzędowego badania

....., dn. .... 19__ r.

(podpis)

---

lekarz weterynaryjny

(Strona 1).

Załącznik Nr. 24 do rozp. Min. Roln. z dnia 29 stycznia 1929 r. (poz. 305).

Województwo .....

Powiat .....

Obwód badania .....

Z E S T A W I E N I E

wyników urzędowego badania zwierząt rzeźnych i mięsa
dokonanego przez lekarzy weterynaryjnych

Rok .....

A. Mięso warunkowo zdadne do spożycia.

B. Mięso mniej wartościowe.

Zestawiono na podstawie rejestracji (dziennika) urzędowego badania.

....., dnia ..... 19..... r.

(podpis)

.....
lekarz weterynaryjny

